

Pozdravljeni, otroci!

Biti otrok ni lahko, je pa lepo. Odrasli pogosto pravimo, da ste otroci naše največje bogastvo, zato upravičeno pričakujete, da vas bomo tako tudi obravnavali. Kot mora vsak človek paziti na bogastvo, ki ga je pridobil v času svojega življenja, tako bi morali paziti na vas vaši starši ali skrbniki ter vzgojitelji, učitelji in vsi drugi, s katerimi se srečujete v vsakdanjem življenju. Vendar življenje ni idealno in mnogim otrokom ni zagotovljeno varno, skrbno, zdravo in osrečujoče okolje. Tem otrokom je treba nameniti posebno skrb, za kar so nekatere organizacije še posebej odgovorne. Med njimi je tudi Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (Varuh), za katerega se je pri nas ustalil krajši naziv Varuh, v tujini pa ga večinoma imenujejo ombudsman. Naziv ombudsman izhaja iz švedskega jezika in ni angleška beseda, čeprav boste naleteli tudi na poimenovanje ombudswoman in ombudsperson.

V šoli ste se prav gotovo že pogovarjali o pomenu človekovih pravic in še posebej otrokovih pravic. Pri tem vam je lahko v pomoč tudi bilten, ki smo ga novembra 2009 poslali vsem šolam in poskuša preprosto predstaviti, kdo vam lahko pomaga, kadar se znajdete v težavah. Pobrskajte po šolski knjižnici ali preglejte naše spletne strani na naslovih www.varuh-rs.si in www.pravice-otrok.si, ki so namenjene prav vam. Tam boste izvedeli še, kdaj lahko Varuh začne postopek in kako vam lahko pomaga. Vedno pa velja pravilo:

obrnite se najprej na svoje starše ali skrbnike, saj imajo tudi ti dolžnost, da vam prislужne in vam pomagajo. Če pa imate težave v družini, o katerih se doma ne morete pogovoriti, se obrnite na šolsko svetovalno službo, ki je na šoli zato, da vam pomaga. Pri tem velja še ena resnica: vsako težavo je mogoče rešiti, če se je lotimo na pravi način. Pravega načina pa največkrat ne moremo najti, če smo brez izkušenj in znanj, zato vam pri tem pomagajo starejši, ki tovrstne izkušnje že imajo.

Bilten, ki ga prebirate, zaznamuje obletnico sprejetja Konvencije o otrokovih pravicah (letos mineva že 22 let od njenega sprejetja v skupščini Združenih narodov), posebej pa obravnava nekatera vprašanja oziroma pravice, za katere smo presodili, da bi vas lahko zanimali. Veseli bomo, če nam boste sporočili svoja mnenja, pripombe ali predloge za nadaljnje delo, pri čemer bomo veseli tudi kritičnih pripomb. Te bomo še posebej skrbno proučili in vam tudi odgovorili, če boste svojo pošto podpisali. Seveda pa lahko ostanete tudi anonimni in nam sporočite le naslov, kam naj pošljemo odgovor. Za obravnavo širših vprašanj se lahko dogovorimo tudi za obisk na vaši šoli, kar je tudi že uveljavljena oblika našega dela.

Tokratni bilten je poseben, saj ste nam ga precej pomagali sestaviti tudi vi, otroci (ne pozabite: otroci ste vsi do 18. leta starosti). Ker smo z nekaterimi šolami že sodelovali, smo jih povabili tudi k sooblikovanju biltena. Našemu povabilu so se odzvale šole, ki so navedene na zadnji strani tega biltena. Sodelovali so tudi otroci, ki so že imeli izkušnjo sodelovanja z zagovornikom.

Dijaki in učenci so prispevali svoja razmišljanja in risbe. Vseh prispelih prispevkov zaradi omejenega prostora žal nismo mogli objaviti, nekatere pa smo morali skrajšati, kar je v tekstu označeno z znakom /.../. Vse prispevke bomo v celoti objavili na naših spletnih straneh. Vsem avtoricam in avtorjem ter učiteljicam in učiteljem, ki so jim pomagali pri pripravi prispevkov, se iskreno zahvaljujemo.

Vsi, ki smo sodelovali pri pripravi tega biltena, upamo, da ga boste z zanimanjem prebrali in vas bo spodbudil k razmišljanju o nekaterih vprašanjih ali vam nanje tudi odgovoril. Če tega ne boste našli, veste, kaj morate storiti. Obljubljamo, da na naš odgovor ne boste dolgo čakali.

Tone Dolčič,
namestnik varuhinje človekovih pravic

Vloga Varuha človekovih pravic RS na področju otrokovih pravic

- ✔ sprejema in obravnava pobude otrok in odraslih o domnevni kršitvi otrokovih pravic v Republiki Sloveniji;
- ✔ spremlja uveljavljanje otrokovih pravic, zapisanih v Konvenciji o otrokovih pravicah, Ustavi RS in zakonih ter nadzoruje ali jih organi (ministrstva, uradi, občine, zavodi, šole...) spoštujejo;
- ✔ organom posreduje mnenja, kritike ali priporočila, ki so jih ti dolžni obravnavati, nanje odgovoriti ter odpraviti morebitne kršitve;
- ✔ spodbuja javnost k razpravi in iskanju boljših rešitev za probleme, povezane z uveljavljanjem otrokovih pravic ter predlaga pozitivne spremembe v zakonodaji, politiki in praksi;
- ✔ prizadeva si za povečanje občutljivosti slovenske javnosti za položaj otrok;
- ✔ spodbuja otroke in mladostnike k izražanju njihovih mnenj, stališč in predlogov ter si prizadeva, da bi odločevalci njihova mnenja upoštevali – Varuh okrepi glas posameznih otrok ter skupine otrok;
- ✔ razvija zagovorništvo otrok s projektom Zagovornik – glas otroka.

Pregled vsebine

- O nasilju in pravici do svobodnega izražanja lastnega mnenja
- Zagovornik – Glas otroka
- Prispevki učencev in dijakov o otrokovih in človekovih pravicah
- Izbor obravnavanih pobud pri Varuhu človekovih pravic RS
- Dobro je vedeti – koristne informacije

Storimo več za preprečevanje nasilja

Varuh ugotavlja, da je prijav nasilja čedalje več, pri čemer ne moremo z gotovostjo trditi, da je več tudi nasilja med mladimi. Ugotavljamo, da se zavest o nasilju kot kršitvi človekovih pravic pogloblja, saj zlasti šole namenjajo temu vprašanju čedalje več časa. Poleg tega v Sloveniji že od leta 2008 velja zakon o preprečevanju nasilja v družini, ki je bil sprejet prav na Varuhovo pobudo.

Varuh je sodeloval pri raziskavi, ki je opozorila, da je nasilje v šoli povezano s čustvi. Od učencev, vključenih v raziskavo, je kar 74

odstotkov otrok že doživelo nasilje v šoli, pri čemer je 46 odstotkov učencev nasilje doživelo kot zafrkavanje, zmerjanje, žaljenje ali poniževanje, 30 odstotkov pa tudi kot telesno nasilje. Poglavitno sporočilo pa je, da nasilja ne smemo pomesti pod preprogo ali ga označiti le kot mladostniško razigranost. Nasilje je huda kršitev otrokovih pravic, zato ga je treba tako tudi obravnavati: hitro, odločno in učinkovito.

S primeri, ki jih objavljamo, vam želimo predstaviti nekatere oblike nasilja in njihovega obravnavanja pri Varuhu. Posebej pa želimo opozoriti na obliko nasilja, ki je razširjena predvsem v revnejših državah, to je ekonomsko izkoriščanje otrok. O tem ste mladi napisali zanimiva razmišljanja, ki jih objavljamo v tem Biltenu. Konvencija o otrokovih pravicah otrokom posebej priznava pravico do zaščite pred ekonomskim izkoriščanjem, kar pri nas podrobneje ureja zakon.

Posebna oblika ekonomskega izkoriščanja otrok je tudi siljenje otrok k beračenju. Otrok, ki na ulici prosijo za denar, ni mogoče kaznovati, mogoče pa je kaznovati njihove starše ali skrbnike, ki jim lahko pristojni organi v posebno hudih primerih zlorabljenega otroka tudi odvzamejo. V Sloveniji je beračenje otrok na ulicah zelo redko, saj centri za socialno delo v preteklih treh letih niso obravnavali niti enega takšnega primera. To seveda ne pomeni, da se beračenje otrok ne pojavlja v praksi, kaže pa, da problem ni tako velik kot v nekaterih manj razvitih državah.

Tone Dolčič,
namestnik varuhinje človekovih pravic

Alex Lesnika, OŠ Veržej Enota DOM

Medvrstniško nasilje danes

/.../

Med otroki in mladostniki zelo pogosto prihaja do različnih vrst nasilja, ki se v takšnih ali drugačnih oblikah najpogosteje pojavlja v družbi, šolah, lahko pa tudi v družini. Vsakdanji primer je nasilje med vrstniki, katerega žrtve so velikokrat nezmožne braniti se, saj se počutijo nemočne, manjvredne in pa zato, ker odrasli v večinoma primerov takšnega nasilja ne jemljejo dovolj resno. Razlog za to je po vsej verjetnosti dejstvo, da se verbalno ali psihično (malo manj pogosto tudi fizično) nasilje med otroki dogaja tako pogosto, da so ga nekateri verjetno začeli jemati že kot samoumevnega.

Medvrstniško nasilje danes navaja že toliko otrok, da nekateri obravnavajo le kot fazo odraščanja, skozi katero mora iti vsak posameznik. Zaradi

takšnega mišljenja ljudje tem oblikam nasilja posvečajo premalo pozornosti, otroci pa vendarle lahko občutijo njegove posledice. Nasilje se lahko pojavlja kot ustrahovanje, izsiljevanje, diskriminacija, največkrat pa kot (na prvi pogled bolj nedolžno) poniževanje in norčevanje. Kršenje pravic se pojavlja tudi z nespoštovanjem mnenja posameznika ter z vdiranjem oziroma vmešavanjem v njegovo osebno življenje. S takšnimi ali podobnimi vrstami nasilja se torej srečujemo vsak dan, vendar se tega včasih sploh več ne zavedamo. Zato moramo biti pozorni na obnašanje drugih ljudi in sebe, da se ne bomo na koncu zavedli, da tudi sami spadamo med kršitelje človekovih pravic.

Katja – Gimnazija Poljane

DOBRO JE VEDETI

Vir: **Zakon o preprečevanju nasilja v družini**

2. člen
(opredelitev nasilja v družini)

(1) Nasilje v družini (v nadaljnjem besedilu: nasilje) je vsaka uporaba fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega družinskega člana proti drugemu družinskemu članu oziroma zanemarjanje družinskega člana iz 2. člena tega zakona (v nadaljnjem besedilu: žrtve) ne glede na starost, spol ali katerokoli drugo osebno okoliščino žrtve ali povzročitelja oziroma povzročitelja nasilja (v nadaljnjem besedilu: povzročitelj nasilja).

(2) Fizično nasilje je vsaka uporaba fizične sile, ki pri družinskem članu povzroči bolečino, strah ali ponižanje, ne glede na to, ali so nastale poškodbe.

(3) Spolno nasilje so ravnanja s spolno vsebino, ki jim družinski član nasprotuje, je vanje prisiljen ali zaradi svoje stopnje razvoja ne razume njihovega pomena.

(4) Psihično nasilje so ravnanja, s katerimi povzročitelj nasilja pri družinskem članu povzroči strah, ponižanje, občutek manjvrednosti, ogroženosti in druge duševne stiske.

(5) Ekonomsko nasilje je neupravičeno nadzorovanje ali omejevanje družinskega člana pri razpolaganju z dohodki oziroma upravljanju s premoženjem, s katerim družinski član samostojno razpolaga oziroma upravlja ali neupravičeno omejevanje razpolaganja oziroma upravljanja s skupnim premoženjem družinskih članov.

(6) Zanemarjanje je oblika nasilja, kadar oseba opušča dolžno skrb za družinskega člana, ki jo potrebuje zaradi bolezni, invalidnosti, starosti, razvojnih ali drugih osebnih okoliščin.

4. člen
(posebno varstvo in skrb)

(1) Posebno varstvo pred nasiljem uživa mladoletni družinski član (v nadaljnjem besedilu: otrok).

(2) Otrok je žrtev nasilja tudi, če je prisoten pri izvajanju nasilja nad drugim družinskim članom ali živi v okolju, kjer se nasilje izvaja.

(3) Posebne skrbi pri obravnavanju nasilja in nudenju pomoči žrtvam so deležne starejše osebe in invalidi ter osebe, ki zaradi osebnih okoliščin niso sposobne skrbeti zase.

Imam pravico, da me nihče ne tepe ter zafrkava

Andraž Kovačič, OŠ Antona Globočnika, Postojna

IZBOR OBRAVNAVANIH POBUD

Tanka meja med lažnim in resničnim nasiljem

Pri nas se je oglasil eden od staršev nekaj let starega otroka. Otrok je pred dnevi odšel na stik z drugim od staršev in od takrat se ni več vrnil domov. Po veliki zaskrbljenosti in zbiranju informacij je prvi od staršev dobil podatke, da je otrok ostal pri drugem od staršev ter da je otrok v policijskem varstvu in ga prvi od staršev za zdaj ne more videti. V nekaj dneh je bilo ugotovljeno, da je bila zoper prvega od staršev podana kazenska ovadba zaradi suma spolne zlorabe, ki naj bi jo ta zakrivil nad otrokom. V obravnavo zadeve so bili vključeni policija, sodišče v civilnem in kazenskem postopku ter center za socialno delo.

Organi državne oblasti so imeli mnenje strokovnjaka psihologa, ki je otroka pregledal in ugotovil, da je otrok zagotovo žrtev spolne zlorabe. Za to sicer niso bili najdeni nikakršni neposredni dokazi (dokazi, ki z gotovostjo kažejo na spolno zlorabo), so pa bili posredni dokazi (dokazi, ki kažejo na verjetnost spolne zlorabe) po mnenju strokovnjaka tako močni, da ni bilo dvoma o zlorabi. Otrokova izpoved je bila tako natančna, da si je otrok nikakor ni mogel izmisliti.

Prvi od staršev je v postopkih pred sodiščem in centrom za socialno delo dokazoval, da je drugi od staršev že v preteklosti večkrat izpostavljala različne očitke na račun prvega od staršev. Vsi ti očitki so bili pred različnimi oblastnimi organi vsakič znova ugotovljeni za neutemeljene. Prvi od staršev je navedel, da to drugi od staršev počne že vse od njune razveze, ker je sodišče otroka zaupalo v

varstvo in vzgojo prvemu od staršev, s čimer se drugi od staršev ni strinjal in je poskušal tako sodno odločitev na vsak način spremeniti.

Oblastni organi so bili pri tej zadevi v stiski, saj ni bilo jasno, kateri od staršev nad otrokom izvaja nasilje. Možno je bilo, da je otrok pri prvem od staršev žrtev spolnega nasilja, možno je bilo tudi, da je bil otrok pri drugem od staršev žrtev psihičnega nasilja. Če bi namreč drugi od staršev poskušal otroka prepričati o tem, da bi povedal o spolni zlorabi, ki naj bi jo zagrešil prvi od staršev, bi bila to manipulacija kot ena možnih oblik psihičnega nasilja. Predšolski otrok je praviloma zelo dovzeten za različne zunanje vplive, ki mu lahko povzročijo tudi hude posledice. Hude posledice za otroka so lahko tudi prekinitev stikov z enim od staršev.

V zapletenih razmerah je bila ob dobrem sodelovanju vseh vpletenih oblastnih organov sprejeta odločitev sodišča, ki je bila v danem položaju verjetno najboljša možna rešitev. Otrok je bil nameščen v otroško bolnišnico, kjer je bil deležen intenzivne strokovne podpore, hkrati pa je bilo izvedeno natančno zbiranje podatkov z namenom ugotoviti, ali je bil otrok žrtev zlorabe. Otrok je imel ves čas bivanja v bolnišnici stike z vsakim od staršev posebej. Vsi ti stiki so se izvajali pod nadzorom strokovnjaka, ki je natančno opazoval vse okoliščine takšnega stika in različne elemente odnosa med otrokom in starši. Po nekaj tednih temeljitega dela je bilo ugotovljeno, da otrok ni mogel biti žrtev spolne zlorabe, ki jo je opisoval, zato se je lahko vrnil k prvemu od staršev. Na žalost pa

nikoli ni bilo dovolj jasno ugotovljeno, zakaj je otrok povedal to, kar je. Tako nikoli ni bilo jasno ugotovljeno, ali je drugi od staršev nad otrokom izvajal psihično nasilje.

V zadevi so se izpostavili vsi problemi, ki jih praviloma srečujemo pri obravnavi spolnega nasilja. Pri takšnem nasilju večinoma ni nobenih neposrednih dokazov. Pri takšnem nasilju večinoma ni prič, veliko oblik spolnega nasilja pa je takšnih, da ne puščajo nobenih znakov na telesu. Pri tovrstnem nasilju žal niso nemogoče niti razne lažne prijave, ki jih podajajo starši zaradi nerešenih medsebojnih odnosov. Takšne prijave lahko otroku povzročijo mnoge težko popravljive posledice. Hkrati pa je treba ob vsaki takšni prijavi ravnati z največjo skrbnostjo, saj ni dopustno, da bi kot lažno zavrgli prijavo resničnega spolnega nasilja nad otrokom. Psihično nasilje, kot ena od oblik nasilja, ki je bila pri nas formalno prvič priznana z Zakonom o preprečevanju nasilja v družini iz leta 2008, je tudi izjemno zahtevno odkriti, saj enako kot spolno nasilje ne pušča nikakršnih materialnih sledov. Pri psihičnem nasilju je še dodatno pomembno, da sploh še ni povsem jasno, katera ravnanja pomenijo to obliko nasilja in katera ne. Enako kot pri spolnem nasilju se tudi pri psihičnem posledice kažejo počasi in se lahko pojavljajo še leta za tem, ko se nasilje ne izvaja več.

Med obravnavo primera si je Varuh človekovih pravic RS prizadeval, da vpletene institucije storijo več in so ob vsaki odločitvi pozorne na dejansko največjo korist otroka. Zato je Varuh vztrajal, da se tako raziščejo okoliščine primera, da je bilo ves čas zagotovljeno otrokovo bivanje v okolju, ki zanj ni pomenilo grožnje.

Veliko nasilja ostane skritega

Nasilje? Ah, tega med nami ni. To se dogaja v revnih državah, tam, kjer sonce sicer sije vse dni v letu, a je otroško življenje že tako ali tako obsojeno na propad. Tam, kjer je nekaj normalnega in neizogibnega.

Pri nas je vendar drugače. Pri nas se otroci smehljajo. Igrajo se z najnovejšimi igračami. Pri nas ni vojne niti revščine. Otrokom ne manjka ne pozornosti, ne skrbi zanje. Veselo se smehljajo z najrazličnejših jumbo plakatov in nas poskušajo očarati s svojo simpatično razigranostjo. Sprašujem se, kako je torej mogoče, da slovenski Varuh človekovih pravic prejme toliko pritožb? Zakaj se kljub izobraževanju in seznanjanju s pravicami nasilje nad najšibkejšimi še vedno nadaljuje? Bleščeča maska razvitega zahodnega sveta vso situacijo le še poslabša. Težje opazimo resnico. Zastrahujoče je dejstvo, da je del kršitev, ki sploh pride do pristojnih organov, precej majhen. Veliko ostane skritega. Pokopanega v tla upirajočih se pogledov, zalepljenih ustnicah, zamolkli bolečini.

Žalostno je, da se ljudje najraje spravijo na tiste, ki se sami ne morejo braniti. Glede na to, da se večina mladih svojih pravic odlično zaveda, in mislim, da se v slovenskih gimnazijah o tem precej govori, problem očitno ne tiči samo v neozaveščenosti. Ljudje, opazovalci, se v stvari, ki se nas ne neposredno tičejo, neradi vmešavamo in zanje ne tratimo svojega še kako dragocenega časa. Raje se umaknemo. Žrtve pa so velikokrat pod takšnim pritiskom, da niso same zmožne poiskati pomoči. Po mojem mnenju bi bilo potrebnega več izobraževanja v tej smeri. Veliko se govori o tem, kaj naj naredijo žrtve same, ko se znajdejo v začaranem krogu nasilja, premalo pa o tem, kako lahko pomagamo drugi.

Kako prepoznati nasilje? Kako se z njim soočiti? Kako pomagati žrtvam? Bodisi kot opazovalci, mimoidoči ali pa kot prijatelji. O nasilju bi bilo treba na splošno več govoriti, seznaniti vse ljudi, kam lahko kršitve prijavijo, in žrtvam nuditi takojšnjo pomoč in zaščito, brez dolgotrajnih postopkov. /.../

Maruša – Gimnazija Poljane

Alex Lesnika, OŠ Veržej Enota DOM

IZBOR OBRAVNAVANIH POBUD

Začaran krog nasilja in neučinkovitost države pri zaščiti otroka

Mladoletnikova mati naj bi se v času, ko je bil otrok star sedem let, prvič zatekla po pomoč na center za socialno delo (center). Mati je med drugimi težavami navedla tudi, da oče v družini izvaja nasilje. Dokumentacija iz tega obdobja na centru ni bila več na voljo, zato ni popolnoma jasno, ali materine navedbe držijo. Nedvomno pa se je obravnava na centru začela, ko je bil otrok star dvanajst let. V družini naj bi bili problem očetov alkoholizem, neurejeni partnerski in družinski odnosi ter nasilje očeta nad materjo in otrokom. Strokovni delavci centra so mater napotili v skupino za svojce alkoholikov in v žensko svetovalnico. Domnevno je bil tepež tudi mamina vzgojna metoda. Mati je bila opozorjena na posledice, ki se že kažejo na otrocih zaradi neurejenih družinskih razmer, in da je nujno, da nekaj ukrene in zaščiti otroke, ter da nasilje nad otroki ni dopustno in ne prinaša želenih učinkov, ampak samo novo nasilje. V družini se je izvajalo psihično in občasno tudi fizično nasilje. Med starši je bila izredno slaba komunikacija. Starši se niso strinjali o načinu vzgoje otrok in posledica tega so bili spori. Starši so imeli očitne težave v partnerskem odnosu, težko so tudi prevzemali odgovornost za svoja dejanja in so izkazovali visoko stopnjo nemoči.

Ko je bil otrok star štirinajst let, so še vedno pojavljala poročila o očetovem nasilju nad otrokom, pojavila so se tudi prva poročila o otrokovem slabem učnem uspehu in prekrških v šoli. Pogosto se je zapletal v spore in motil pouk. Iz šole so poročali, da pri otroku zaznavajo značilen odziv na stisko, ki izvira iz družinskih razmer. Zaznano je bilo, da otrok med pogovorom o očetu spremeni svoje

vedenje – postane nervozen. Poročilo šole se konča z mnenjem, da je otrok v veliki stiski, ki izhaja iz težav v družini, predvsem iz očetovega neustreznega odnosa. Otroku tudi v odnosu do matere ni čutil podpore in zaščite. Mnenje šole je bilo, da je treba otroka zaščititi in mu zagotoviti strokovno pomoč.

Ko je bil otrok star petnajst let, je bil z odločbo centra nameščen v vzgojno-varstveni zavod. Razlog za njegovo namestitev je bil v ugotovljenih vedenjskih težavah, ki naj bi izhajale iz pomanjkanja varnega in čustveno toplega okolja ter primernih spodbud ter doslednih in jasnih pravil, ki bi jih morali oblikovati starši. Ugotovljeno je bilo, da je otrokovo vedenje odsev neustrezne vzgoje. Otroku je namestitev v zavod zavračal. Iz dokumentacije v času otrokovega bivanja v zavodu je razvidno stalno stališče strokovnjakov, da so razmere v otrokovi družini ostale enako neurejene in zapletene ter da ne ponujajo zanesljive prihodnosti za otroka. Družinsko okolje naj bi bilo za otroka ogrožajoče. Mati je na centru ponovno izpostavila nasilje, ki naj bi ga izvajal oče tudi v času, ko je bil otrok med bivanjem v zavodu ob koncih tedna doma. Ko so otroka dve leti pozneje nove stiske pripeljale tudi v nesoglasje s pravili hišnega reda zavoda, je bil namesto morebitne potrebne dodatne ali drugačne pomoči države le vrnjen v družinsko okolje, čeprav ni nikjer razbrati nikakršnega podatka, da bi se okolje, ki je bilo pred tem zanj ogrožajoče, kakor koli spremenilo.

Iz zbrane dokumentacije je razvidno stališče vseh vpletenih institucij, da v družinskem okolju za otroka niso bile zagotovljene razmere za ustrezen in zdrav razvoj. V družini je bil verjetno izpostavljen fizičnemu in psihičnemu nasilju. Ukrepi, ki so bili

v teh letih sprejeti, po našem mnenju niso v zadovoljivo zasledovali otrokove koristi. Staršem je bilo omogočeno, da nadaljujejo nespremenjeno ogrožajoče ravnanje, čeprav je otroku s tem očitno nastajala škoda. Pravočasno sprejetje ukrepov za otrokovo zaščito pred ogrožajočimi elementi v družini bi skupaj z ustrežno terapevtsko podporo lahko doseglo zaščito otrokovih koristi. Takšni ukrepi niso bili sprejeti. Različni strokovni delavci so pravilno ocenjevali družinske razmere in otrokove potrebe, vendar to ni nikakor prineslo izboljšanja otrokovega položaja. Še celo po tem, ko je bil otrok umaknjen iz družine in nameščen v vzgojni zavod, so bili po prvih pozitivnih rezultatih takšni stiki med otrokom in družino, ki so pomembno vplivali na poslabšanje otrokove motiviranosti in zmožnosti za reševanje težav.

Pozneje se je otrok zapletel v nekaj kaznivih dejanj, ko smo prejeli njegovo pobudo, pa je bil v priporu zaradi nasilja, ki naj bi ga izvajal nad očetom. Otroku je povedal, da naj bi ga oče doma izzival, ko pa bi mu ga uspelo razjeziti, je takoj poklical policijo. Oče naj bi tudi jasno izražal svojo željo, da se njegov še mladoletni sin odseli od doma.

Država se je izkazala za neučinkovito v vseh letih, ko je bila seznanjena z otrokovo stisko. Pred očmi pristojnih institucij so na otroku nastajale čedalje hujše posledice neurejenega družinskega okolja. Je pa država pokazala svojo učinkovitost takrat, ko je otrok dovolj zrasel, da se je začel tudi fizično upirati družinskim razmeram, saj je bil po tem nemudoma odstranjen. Na žalost je bil Varuh v obravnavo vključen zelo pozno, tik pred otrokovo polnoletnostjo, zato v zadevi ni bilo mogoče storiti veliko več, kot le za nazaj ugotoviti nepravilno ravnanje.

Kje naj se torej mladi učimo?

/.../

Pravice so kršene mnogim, med njimi pa izstopajo najmlajši med nami, otroci. Skrb vzbujajoče so ugotovitve različnih organizacij, ki v svojih poročilih izpostavljajo kršitve, kot so otroška prostitucija, spolna zloraba, nasilje, socialna izključenost, otroci opravljajo težaška dela ... Države, kot so Sudan, Severna Koreja, Eritreja, Kitajska, Kuba, Liberija, so znane po tem, da hudo zlorabljajo pravice ljudi. Ocene o stopnji spoštovanja človekovih pravic v Sloveniji so dobre. V naši državi se kljub temu najdejo problemi, kot so nasilje nad ženskami, trgovina z ljudmi in problem izbrisanih. Za rešitev zadnjega bi morala biti ustanovljena posebna komisija, ki bi presodila, katerim ljudem so bile zares kršene pravice. Vsem med njimi po mojem mnenju ne pripada bogata odškodnina.

Skrb vzbujajoči so tudi rezultati anket v slovenskih šolah. Kar 90 odstotkov osnovnošolcev je

že bilo udeleženih v pretepu oziroma ga opazovalo. Mladi se danes srečajo z nasiljem prej kot v preteklosti. Malokateri film na današnjem sporedu ne vsebuje različnih oblik nasilja. Senzacionalistična poročanja številnih medijev o številnih obračunih, ropih, bombnih napadih, umorih in podobnih dogodkih situacijo samo poslabšujejo. Med mladimi se širi občutek, da je nasilje povsem običajna stvar, da je nekaj vsakdanjega.

/.../

Kje naj se torej mladi učimo? Z gledanjem televizije ne, z zgledom različnih modrih javnih osebnosti očitno tudi ne. Kaže, da nas čaka še veliko truda, da bodo človekove pravice ne samo pri nas, temveč tudi v svetu postale prava vrednota.

Matic – Gimnazija Poljane

Imam pravico do mišljenja

Andraž Kovačič, OŠ Antona Globočnika, Postojna

Ali so protestniki vandali?

»London je gorel, ne prvič ne zadnjič. Zgodovina se ponavlja ...«

Varstvo človekovih pravic je dandanes izjemno aktualna tema. O kršitvah teh lahko vsak dan beremo v časopisih in revijah, obnje se spotikajo po televiziji in v radijskih oddajah. Aktualnih primerov je preveč in zdi se, da se število primerov povečuje. Zato se nam poraja vprašanje, kako je možno, da se kljub Deklaraciji človekovih pravic v 21. stoletju taki primeri sploh dogajajo. Posebej aktualni dogodki se dogajajo predvsem med mladimi, ki so v zadnjih letih pogosteje na ulicah in opozarjajo nase. Proteste lahko zasledimo v Grčiji, Franciji, Španiji, Veliki Britaniji ...

V Veliki Britaniji (v Londonu) sta vlada in javnost izrednike označili za »sodrgo« in »golazen brez možganov«. Pa je to res upravičeno? Ali lahko človek, ki živi v izobilju, protestnike označi za vandale, ki brezciljno ropajo trgovine in napadajo mimoidoče? V Konvenciji otrokovih pravic jasno piše, da nihče ne sme biti izkoriščen, zlorabljen ali zapostavljen. Nihče ne sme biti prisiljen k delu z namenom pridobivanja zaslužka za preživetje, prav tako nihče ne sme biti izkoriščen za opravljanje dela, ki lahko moti šolanje. V skladu z ustavo je oseba otrok, dokler ne dopolni 18 let.

Torej, če mora najstnik plačevati šolnino za izobraževanje, ker si njegovi starši tega enostavno ne morejo privoščiti, mora prejemati dovolj visoko štipendijo ali pa si poiskati delo. V svetu, kjer si bogataši izplačujejo milijonske nagrade, kjer ljudje včasih uidejo kaznim zgolj zaradi privilegijev visokega družbenega položaja in kjer so posamezniki na visokih položajih skorumpirani, je le še vprašanje časa, kdaj bodo izbruhnili nemiri. V času krize se v mnogih državah odločijo, da bodo klestili štipendije, višali davke, dvigovali cene ..., nihče (oziroma skoraj nihče) pa se ne vpraša, kako to vpliva na male ljudi, pri katerih je »stvarnost le nekaj sto evrov za preživetje«.

Se nam bliža nova francoska revolucija? Je čas, da se končno nekaj spremeni in bodo diskriminacije zaradi družbenih položajev končno izkoreninjene?

Vsekakor je čas, da se vodilni zavejo, da imajo tudi mladi in nepriviligirani lastno mnenje, ki ga glasno sporočajo na (mirnih in nemirnih) protestih, na katerih želijo predvsem rešiti svoje dostojanstvo.

Rebeka – Gimnazija Poljane

Ardelina Lutolli, OŠ Veržej Enota DOM

IZBOR OBRAVNAVANIH POBUD

Dijaški krst v nekaterih srednjih šolah

Varuh je obravnaval pobudo matere dijakinje prvega letnika srednje šole. Pobudnica je Varuha pozvala, naj zavaruje prvošolce v srednjih šolah, ki so ob začetku pouka v novem šolskem letu in v novi šoli izpostavljeni tako imenovanemu fazaniranju ali krstu. Želela je, da Varuh opozori na nesmiselnost in neprimernost omenjenega obreda. Navedla je, da se je tak obred zgodil pri njeni hčerki v prvem tednu obiskovanja pouka v prvem letniku srednje šole.

Dijakinja je obred doživela kot veliko ponižanje. Pobudnica se ne more sprijazniti, da so učitelji v srednjih šolah do tega brezbrizni in dovoljujejo, da starejši dijaki prvošolce popišejo in porišejo z vodoodpornimi flomastri z neprimernimi in žaljivimi izrazi. Ponekod naj bi se nad njimi dobesedno izživiljali, jih šikanirali in na različne načine poniževali.

Varuh se je s krstom novincev v srednjih šolah že ukvarjal. Na vprašanje krsta, kakršen se je

očitno uveljavil v mnogih srednjih šolah, nas je opozorilo tudi več mladostnikov iz različnih šol po Sloveniji. Eden od dijakov je povedal, da na njihovi šoli prireditve poteka v dopoldanskem času, namesto dveh šolskih ur pouka in za izostanek je treba imeti primerno opravičilo. Najhuje pa je, da kljub morda ustreznemu opravičilu za odsotni dan pozneje poskrbijo starejši dijaki, ki jih nadvse »primerno« poučijo, da na tako pomembni prireditvi ne bi smeli manjkati. O tem smo že pisali v Letnem poročilu Varuha za leto 2007.

Ob obravnavanju pobude smo tedaj pridobili tudi stališče Ministrstva za šolstvo in šport (MŠŠ). Iz njega izhaja, da je bilo tudi MŠŠ seznanjeno s prireditvami z neprimerno vsebino na posameznih šolah. Takrat je MŠŠ ravnatelje vseh srednjih šol na to opozorilo s posebno okrožnico. Varuh je zavzel stališče, da je obred nesmiseln in neprimeren, če ga dijaki ne sprejemajo in če ga doživljajo kot nasilje nad njimi. Dogodek ni del šolskega programa in zato navzočnost na takem dogodku ne more biti obvezna. Kakršno koli

vzgojno ukrepanje zoper dijake, ki se dogodka ne udeležijo, je zato v nasprotju s predpisi.

Varuh meni, da se je treba z dijaki bolj podrobno pogovoriti o scenariju prireditve, če se šola noče odreči nekakšnemu sprejemu prvošolcev med dijake višjih letnikov. Prvošolce je treba pripraviti na to, kar jih čaka.

Dijake je treba seznaniti z vsebino človekovih pravic (pravice do dostojanstva, pravice do varnosti in telesne nedotakljivosti, pravice do izbire, pravice do svobodnega izražanja) in odgovornostjo za spoštovanje pravic drugih. To je primerno, odgovorno in se pričakuje od ravnatelja in učiteljev. Nobena šolska prireditve po mnenju Varuha ne bi smela potekati tako, da je dogajanje lahko sporno ali da postane sporno v odzivih kogarkoli od udeležencev, obiskovalcev ali naključnih mimoidočih.

Varuh bo pred začetkom novega šolskega leta znova javno opozoril na ta problem in objavil svoje stališče tudi v rubriki Sporočila za javnost na svoji spletni strani.

Pravice moraš poznati

Človekove pravice. Ob teh besedah veliko ljudi pomisli na to, kaj vse lahko stori glede na posledice, ne zavedajo pa se, da so njihove pravice omejene s pravicami drugih ljudi. Po drugi strani pa se nekateri ljudje svojih pravic sploh ne zavedajo, zato so pogosto žrtve manipulacije. Največkrat so žrve izkoriščanja na delovnem mestu, v družbi, družini....

Otroci in mladi imamo vrsto različnih pravic:

- **pravica do izražanja lastnega mnenja**
Menimo, da tvoja pravica ni tolerirana, če s svojim izražanjem mnenja motiš pouk. Učitelj ti lahko odvzame besedo ali ti ne dovoli, da bi izrazil svoje mnenje, če presodi, da bi le motil pouk, saj morajo imeti ostali učenci pravico do nemotenega izobraževanja. Svoje mnenje lahko izražamo tudi z oblekami, nakitom, simboli. Paziti moraš le, da s tem ne kršiš pravice drugih do veroizpovedi ali prepričanj. Kljub jasni izraženi te pravice, je ta velikokrat kršena in omejena s strani drugih dijakov in profesorjev.

- **pravica do zasebnosti**
Tukaj bi izpostavile predvsem to, da nihče ne sme brati pisem ali sporočil, namenjenih samo tebi, ker s tem prihaja do poseganja in razkrivanja tuje identitete.

- **pravica živeti z obema staršema, tudi če sta ločena**

Oba starša sta enako odgovorna zate, vendar če te kateri izmed staršev zanemarja ali zlorablja, se te staršem lahko odvzame in se ti s tem omogoči »normalno« nadaljevanje razvoja in vzgoje.

Izpostavile smo le nekaj pravic, ki so se nam zdele omembe vredne. Menimo, da so mladi s svojimi pravicami zelo slabo seznanjeni, zato bi se moral o njih poučiti že v osnovni šoli. V srednjih šolah in gimnazijah je namreč drugačen učni načrt, ki v nekaterih ne vključuje sociologije in podobnih predmetov, kjer bi se seznanili s pravicami in prav tako dolžnostmi.

Če pravic ne poznaš, jih ne moreš uveljaviti!

Neža, Tjaša, Maruša, Tjaša –
Gimnazija Poljane

Nekatere skrivnosti ne smejo ostati skrite!

Spregovori in se osvobodi.
Spolno zlorabo otroka ali sum prijavi policiji na 113!

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE

Vir: www.mnz.gov.si (Kampanja MNZ o osveščanju o spolnih zlorabah otrok)

Pravice – kakor dihanje

/.../

Toda zakaj se mladi, vzgojeni v duhu človekovih pravic, teh ne držijo? Res je, da se človekove pravice najmanj upoštevajo v državah, ki imajo visoko stopnjo kriminala in prostitucije, toda nihče ne evidentira, kako je z enakopravnostjo, svobodo do osebnega izražanja in osebno varnostjo v osnovnih in srednjih šolah ter gimnazijah. Čeprav je bullying danes dokaj pogost termin, mladi še vedno ne morejo spregovoriti o nasilju v šolah, ki je pri nas prav tako pogosto kot v drugih državah. Rasizem, seksizem in homofobija so v današnjem svetu zelo razširjeni, zato je vključevanje najstnika v družbo zelo zahtevna naloga, saj mora ustrezati vsem zahtevam, da bi ga vrstniki sprejeli medse. Vsakega mladostnika, ki ne izpolnjuje kriterijev »normalnosti« označijo za čudaka in izobčijo.

Žalostno je ...

/.../

Razločevanja in kršitve pravic pa ne opazimo le pri barvi kože, spolu, jeziku ali narodni pripadnosti. Kršitve se dogajajo v našem vsakdanu med vrstniki, sodelavci, sošolci in celo v družini. Žalostno je, da so žrtve tudi otroci. Čeprav se ne zavedamo, včasih tudi sami kršimo človekove pravice z verbalnim nasiljem. Žrtev kršitve pravic se mnogokrat počuti ujeta, a se vedno lahko obrne na Varuha človekovih pravic. Varuh človekovih pravic in njegovi predstavniki

Toda zakaj se to dogaja? Po mojem tiči problem v vzgoji in osebni inteligenci ter razgledanosti posameznika. Če je oseba intelektualno razvita in vzgojena v ljubečem okolju, bi morale biti pravice posameznika nekaj samoumevnega, prirojenega – kakor dihanje. Toda današnji svet samo hiti in vsi gledajo le nase, nihče nima časa ozirati se na moralne vrednote in občutek za sočloveka, ki z vsakim dnem vse bolj izginjajo. Z razvojem tehnologije se oddaljujemo drug od drugega, povečana je stopnja samomorov in duševnih bolnikov, ljudje pa smo iz dneva v dan vse bolj nesrečni in osamljeni. Če bi se le za trenutek ustavili, zadihali in razmislili, kako naše početje vpliva na druge in svet okoli nas, bi se mogoče ideja človekovih pravic vsaj do neke mere uresničila.

Hana – Gimnazija Poljane

se posvetijo prav vsaki kršitvi, tudi taki, ki bi se marsikomu zdelo nepomembna.

Širjenje idej o človekovih pravicah med mladimi je pomembno, vendar se moramo zavedati, da s pravicami pridejo tudi dolžnosti.

Naša glavna dolžnost pa je, da sami preprečimo kakršno koli kršitev človekovi pravic in da jih ne kršimo sami.

Klara – Gimnazija Poljane

DOBRO JE VEDETI

Vir: **Zakon o preprečevanju nasilja v družini**

5. člen
(dolžnost ravnanja)

Organi in organizacije so dolžni izvesti vse postopke in ukrepe, ki so potrebni za zaščito žrtve glede na stopnjo njene ogroženosti in zaščito njenih koristi in pri tem zagotoviti spoštovanje integritete žrtve. Če je žrtev nasilja otrok, imajo koristi in pravice otroka prednost pred koristmi in pravicami drugih udeleženk oziroma udeležencev postopka.

6. člen
(dolžnost prijave)

(1) Organi in organizacije ter nevladne organizacije, ki pri svojem delu izvedo za okoliščine, na podlagi katerih je mogoče sklepati, da se izvaja nasilje, so dolžni o tem takoj obvestiti center za socialno delo, razen v primeru, če žrtev temu izrecno nasprotuje in ne gre za sum storitve kaznivnega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti.

(2) Vsakdo, zlasti pa strokovni delavci oziroma delavke v zdravstvu ter osebje vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih zavodov, mora ne glede na določbe o varovanju poklicne skrivnosti takoj obvestiti center za socialno delo, policijo ali državno tožilstvo, kadar sumi, da je otrok žrtev nasilja.

Med nami so tudi učenci iz tujine

/.../

Na letošnjem prvem sestanku šolske skupnosti smo skupaj ugotovili, da se otrokove pravice nekaterim otrokom še vedno kršijo. Na našo šolo vsako leto na novo prihajajo učenci tujci. Ob začetku šolanja v zanje povsem nerazumljivem jeziku jim je po našem mnenju okrnjena pravica do šolanja, zagotovo vsaj toliko časa, dokler se ne naučijo osnov slovenskega jezika. Kljub temu, da jih učitelji ocenjujejo prilagojeno, se ne morejo enakovredno pogovarjati ne z učitelji ne s sošolci.

Najtežje je učencem, katerih jezika skoraj nihče ne razume (npr. otroci, katerih materni jezik je albanščina). Država jim sicer omogoča (plača)

tečaj oziroma ure poučevanja slovenskega jezika, vendar učenje traja kar nekaj časa.

Zato menimo, da bi se morala tem učencem vsaj v prvem letu šolanja pri nas zagotoviti možnost stika s prevajalcem, ki bi na šolo prihajal na primer enkrat na teden za eno uro. V tem času bi se učenci tujci, neobremenjeni z jezikovnim neznanjem, lahko pogovorili z učitelji, prav tako bi lahko učitelji izvedeli kaj od učencev. Prevajalec bi lahko prevedel posamezne naloge, učno snov, kontrolne naloge itd. Veseli bomo, če bo naša pobuda sprejeta.

Učenci osnovne šole Škofja Loka - mesto

Damijan Poročnik, OŠ Veržej Enota DOM

DOBRO JE VEDETI

Vir: **Zakon o mednarodni zaščiti**

86. člen
(izobraževanje)

(1) V skladu s predpisi, ki določajo obvezno osnovnošolsko izobraževanje, se prosilec zagotavlja pravica do osnovnošolskega izobraževanja.

(2) Prosilec se omogoči, mladoletnemu prosilcu pa se ob sodelovanju z zakonitim zastopnikom iz 16.a člena tega zakona zagotovi dostop do izobraževanja na poklicnih in srednjih šolah pod pogoji, ki veljajo za državljane Republike Slovenije.

(3) Prosilec se omogoči dostop do visokošolskega in univerzitetnega izobraževanja pod pogoji, ki veljajo za državljane Republike Slovenije.

(4) Breme dokazovanja izobrazbe, pridobljene v izvorni državi, nosi prosilec.

Vir: **Zakon o osnovni šoli**

10. člen
(tuji državljani)

Otroci, ki so tuji državljani oziroma osebe brez državljanstva in prebivajo v Republiki Sloveniji, imajo pravico do obveznega osnovnošolskega izobraževanja pod enakimi pogoji kot državljani Republike Slovenije.

Za otroke iz prejšnjega odstavka se organizira pouk maternega jezika in kulture v skladu z mednarodnimi pogodbami.

Za otroke iz prvega odstavka tega člena, ki potrebujejo pomoč pri učenju slovenščine, se ob vključitvi v osnovno šolo organizira tečaj slovenščine.

IZBOR OBRAVNAVANIH POBUD

Priimek je pomemben del identitete posameznika

Center za socialno delo (center) je na podlagi zahteve enega od staršev brez soglasja drugega od staršev spremenil priimek njunega otroka. Odločba centra ni postala pravnomočna in je bila po vloženi pritožbi razveljavljena. Ne glede na to, jo je center zaradi dejanske zmote označil kot pravnomočno in jo posredoval upravni enoti, ki je izvedla spremembo priimka. Pobudnik je pred upravno enoto uveljavljal pravna sredstva, vendar je bil pri tem precej nespreten in ni bil uspešen. Upravna enota je bila o pomanjkljivosti obveščena šele štiri leta pozneje, ko je center predlagal vrnitev v prejšnje stanje, torej vrnitev starega priimka. Upravna enota je brez postopka takšen predlog z dopisom zavrnila.

Pobudniku smo pojasnili, da ni naloga Varuha človekovih pravic RS (Varuh) preve-

riti zakonitost posameznih ravnanj ali odločitev državnih organov oziroma drugih nosilcev javnih pooblastil, temveč le ugotoviti morebitne kršitve človekovih pravic. Presoja spoštovanja človekovih pravic ni le pravno, temveč tudi dejansko vprašanje. V konkretnem primeru je treba upoštevati predvsem interese in koristi otroka. Pobudnikovemu otroku je bil dejansko spremenjen priimek. Novi priimek od takrat uporablja in je postal del njegove osebne identitete. Tega nikakor ne spremeni okoliščina, da je sprememba priimka nastala zaradi napake pri delu centra ter s posegom v otrokove in pobudnikove pravice. Vsaka zdajšnja sprememba priimka bi pravno lahko pomenila le odpravo v preteklosti storjene napake, dejansko pa bi takšna sprememba pomenila novo spremembo priimka in s tem poseg v otrokovo osebnost. Takšno spremembo lahko pri mladoletnem otroku dovolita oba od

staršev soglasno oziroma sodišče, če starši ne morejo doseči soglasja o tem vprašanju. Sodišče mora pri tem upoštevati predvsem otrokovo korist. V času obravnave pobude je potekal sodni postopek, v katerem se je odločalo o navedenem vprašanju. Zavzeli smo stališče, da je v otrokovo največjo korist, da do pravnomočnosti sodne odločitve ohranja priimek, s katerim je živel že skoraj osem let, vsak poseg v trenutno stanje pa bi pomenil poseg v otrokove pravice, čeprav bi bil morda tak poseg popolnoma skladen z veljavnimi predpisi.

Kot navedeno, ugotovili smo, da so bile pri preimenovanju kršene človekove pravice. Kršitve ni bilo mogoče odpraviti, ne da bi bile storjene nove kršitve pravic, zato pobudniku nismo mogli pomagati. Zaradi časovne odmaknjenosti dogodka in narave napake v zadevi pristojnim organom tudi nismo podali posebnih priporočil ali predlagali ukrepov.

MEDIACIJA na OŠ Rečica ob Savinji

Nesoglasja in spori so sestavni del življenja, saj si vsak izmed nas ustvarja svoje mnenje, ima svoj pogled na svet, vrednote, prepričanja idr. Zaradi tega se v sporu pogosto pojavljajo zaznavna izkrivljenja, ki povzročijo, da sogovornikovo vedenje vidimo v popačeni obliki. Udeleženca v sporu sebe praviloma zaznavata kot žrtev in drugega kot hudobno stran, ob tem pa ne opazita svojih napak, na napake druge strani pa sta še kako pozorna (Prgić, 2011).

Tovrstna dejanja in primeri so bili tudi pri nas na šoli pogosti, po uvedbi mediacije kot metode reševanja nesoglasij pa se je število teh dejanj močno zmanjšalo, lahko rečemo, da jih na šoli skoraj ni več opaziti. Na osnovni šoli Rečica ob Savinji uporabljamo za reševanje sporov mediacijo. Na šoli imamo šolske mediatorje in dve skupini vrstniških mediatorjev, mlajšo in starejšo. Učenci so k projektu pristopili resno in zavzeto ter ob tem povedali:

Rada bi z vami delila nekaj svojih misli o mediaciji. Meni se zdi mediacija dobra rešitev reševanja sporov. Odkar sem se pridružila mediaciji, se mi zdi, da je okoli mene vse drugače – manj sporov –, če pa je že slučajno kakšen spor, imam občutek, da se lažje rešuje (brez večjih preprirov ali celo pretefov). Pred uvedbo mediacije na naši šoli so se spori po večini hitro širili, torej iz manjšega nesporazuma do večjih preprirov ali morda tudi do večjih zamer in tudi pretefov. Poznam primer, ko sta se sprli celo najboljši prijateljici in iz tega so nastale velike zamere, nista se pogovarjali, tudi pozdravili se nista, ko sta se srečali. A potem, ko sta se odločili sprejeti mediacijo, se je stanje postopoma izboljšalo. Najprej sta se pogledali in pozdravili, potem sta se začeli že pogovarjati, na koncu pa sta si spet zaupali vse stvari, ki si jih zaupajo najboljši prijatelji. A če želiš biti mediator, se moraš potruditi. Hoditi moraš na razna predavanja in se izobraževati. Na koncu imaš tudi izpit. Na naši šoli se razlike pojavljajo povsod – na hodnikih ni več sporov in tudi v razredu se bolj razumemo. Boljše je, če si mediator, ker lahko sodeluješ pri reševanju sporov. In je zelo dober občutek, ko dva, ki sta v sporu, najdeta rešitev in se potem razumeta. Biti mediator je super!

Monika, 7. razred

Vrstniška mediacija na OŠ Rečica ob Savinji nam pomeni veliko. Zelo je izboljšala klimo na šoli. Tudi v razredu se bolje razumemo med seboj. Včasih je bilo na hodniku veliko sporov, zdaj se je število zmanjšalo. Mediacija nama je pomembna tudi v osebnem življenju. Doma se ne prepriamo več toliko, če se pa že, se spori rešijo veliko hitreje med nami. Zato trening mediacije priporočava vsem in vsakomur. Mediacija je bila zelo pozitivna izkušnja v najinem življenju. Prav zares nama je spremenila pogled na svet. Morava priznati, da sva med prijatelji in družino precej znana po dolgem jeziku. Preden sva se seznanila z mediacijo, sva se velikokrat sprla z družino. Šolski mediatorji pa so naju naučili, kako spor preprečiti in ublažiti, kako ga rešiti, in ne poslabšati. Hvaležna sva jim za vse znanje, ki so ga nama posredovali. Tudi midva priporočava mediacijo.

Rok, Maruša, 9. razred

Ko smo se izobraževali za vrstniške mediatorje, smo se imeli lepo. Srečevali smo se enkrat na mesec. Učili smo se o tehnikah vodenja pogovora, jaz sporočilih, aktivnem poslušanju, čustvih in podobnem, kar je treba vedeti za uspešen pogovor. Mediacijo smo spoznale prek raznih iger, na primer z igro vlog, mrežo, aktivnim poslušanjem, igro limon, jaz in ti sporočili.

Mediacijo lahko uporabljamo v vsakdanjem življenju, na sodišču ... Pomagala nam je pri komuniciranju z ljudmi. Sodelovale smo tudi na Mednarodni konferenci šolske in vrstniške mediacije, kar je bilo za nas zelo pomembno, saj smo lahko pokazali, kako delamo, in smo se družili z vrstniškimi mediatorji iz drugih šol. Ponosne smo, da smo se lahko udeležile programa vrstniške mediacije.

Mojca, Lana in Neža, 6. razred

Mediacija je izboljšala klimo na šoli. Meni osebno pomeni še eno izkušnjo več v mojem življenju. Vesela sem, da sem se udeležila usposabljanja, saj sem se marsikaj naučila. Mediacija je pomembna za srečo v družini in na splošno za srečo v življenju. Vsakomur, ki bi rad imel eno koristno izkušnjo več, predlagam, naj se udeleži usposabljanja.

Karin, 9. razred

Adrian Pogorevc, OŠ Veržej Enota DOM

OTROKOVE PRAVICE

Pa naj bo jezik, spol ali rasa,
vsi otroci imajo pravice.
Pa naj ne bo v odvisnosti od časa,
ampak blizu resnice.

Pravica vedeti in znati,
se družiti ali igrati.
Pravica imena, državljanstva
in do socialnega varstva.

Mnenje vsako povedati,
biti spoštovani, upoštevani,
na zdrav način odraščati
in v ljubezni živeti.

Otrok, svojih pravic zavedaj se,
ob krivici jih povej.
Obrni se na osebo pravo
in zaupanje vase imej.

Da bo otroštvo spomin
brez vsakega trpljenja.
Spomin na super in fajn
pomemben del življenja.

Selena, OŠ Solkan

IZBOR OBRAVNAVANIH POBUD

Določiti najnižjo starost otroka kot pogoj za ukvarjanje z borilnimi veščinami

Varuh človekovih pravic RS (Varuh) je prejel pobudo z opisom dogajanja na državnem prvenstvu taekwandoja. Na prvenstvu so sodelovali tudi sedem ali osem let stari otroci, ki so jih starši spodbujali k nasilnemu ravnanju do nasprotnika na tekmi. Pobudnici se to nikakor ni zdelo primerno. Od Varuha je želela informacijo o morebitnem zakonu, ki bi določal najnižjo možno starostno mejo za sodelovanje otrok v borilnih športih. Menila je, da se očitno ni mogoče zanesti samo na zdrav razum staršev.

Varuh do zdaj še ni prejel nobene kritike s podobno vsebino. Pobudnici smo sporočili, da je utemeljeno opozorila na vprašanje vključevanja otrok v športne panoge, za katere lahko podvomimo, da imajo dober vpliv na otroke, ki še niso dovolj zreli. Opažamo, da (pre)ambiciozni starši ne odigrajo vedno svoje vloge varovanja koristi svojih otrok. Na podlagi Konvencije o otrokovih pravicah so namreč v vseh dejavnostih, tudi pri športu, glavno vodilo otrokove koristi, ki jih morajo zagotavljati

tako državne kot zasebne ustanove. Temu so zavezani tudi športni klubi in društva.

Pobudnici smo pojasnili, da so športna društva oziroma klubi in njihove zveze prostovoljna združenja, do katerih Varuh nima nobenih pooblastil. Vsako vključevanje v športno društvo, klub ali športno zvezo je prostovoljno in stvar posameznika oziroma njegove odločitve, pri čemer kandidat sprejme tudi pogoje sodelovanja v društvu, kar podpiše v pogodbi o sodelovanju. Ko gre za otroke, so podpisniki pogodbe starši oziroma zakoniti zastopniki, ki so prvi varuhi otrokovih pravic.

Sicer pa tudi Zakon o športu (Uradni list RS, št. 22/98) v 1. členu določa, da je delovanje v športu interesno in prostovoljno. Razmerij med športniki in njihovimi klubi ali športnimi zvezami ter odnosov med športniki in trenerji tako ne urejajo niti zakon niti drugi veljavni predpisi s področja športa, ampak jih urejajo medsebojne pogodbe, v skladu s civilnopravnimi oziroma obligacijskimi predpisi. Pravila ravnanja in delovanja v posameznem

klubu oziroma športni zvezi, pravila vedenja na tekmovanjih in druga pravila določajo interni predpisi vsakega kluba in zveze. Za kršitve pravic športnikov je pristojen Inšpektorat RS za šolstvo in šport (IŠŠ), saj zakon v 54. členu določa, da inšpekcija v športu opravlja med drugim tudi nadzor nad izpolnjevanjem pogojev za opravljanje nalog v športu nacionalnega pomena, namensko porabo javnih sredstev in zlorabo temeljnih človekovih pravic športnikov.

Varuh meni, da bi morale starostno mejo, pri kateri se otroci lahko vključujejo v neko športno panogo, določiti panožne zveze. Ker pa to očitno ni urejeno, smo pobudnici svetovali, naj se na načelni ravni s problemom obrne še na Ministrstvo za šolstvo in šport, Direktorat za šport. Pristojnosti tega direktorata so med drugim tudi, da sodeluje pri načrtovanju, usmerjanju, nadzoru in spremljanju športa na lokalni in državni ravni, da spremlja in analizira problematiko ter ugotavlja stanje na področju športa, da pripravlja in uveljavlja sistemske rešitve in ukrepe, zakone in druge predpise. Na direktorat lahko naslovi predlog, da se v zakonu predpiše spodnja meja starosti otrok, pri kateri se lahko začnejo ukvarjati z borilnimi športi.

Kdo nam lahko pomaga?

/.../

Po mojem mnenju se te krivice dogajajo predvsem otrokom in mladostnikom, ki ne vedo, kam se zateči v primeru kršitve pravic, zato menim, da bi morale tako šole kot druge

ustanove dati več poudarka spoznavanju organizacij, ki pomagajo ljudem v krizi in jim nudijo zatočišče, ko se jim druga vrata zaprejo.

Maja – Gimnazija Poljane

IZBOR OBRAVNAVANIH POBUD

Discipliniranje otrok v športu

Opozorjeni smo bili na sporno ravnanje posameznih učiteljev športne vzgoje in trenerjev otrok v športnih klubih oziroma zvezah. Gre za zahtevne dodatne fizične naloge, ki jih morajo opraviti otroci kot kazen, če so zamudili na trening, če niso bili dovolj pridni in prizadevni, če jim česa ni uspelo narediti v skladu s pričakovanjem trenerja in podobno. Posamezni konkretni primeri takega discipliniranja dejansko pomenijo fizično kaznovanje, ki je za otroke zelo neprijetno in ponižujoče, saj so hkrati tarča posmeha svojih vrstnikov. Varuh človekovih pravic RS (Varuh) meni, da gre za primere nedopustnega ravnanja z mladimi, saj so nekatere opisane metode dela športnih učiteljev in trenerjev neprimerne in vprašljive tako z etičnega in moralnega stališča kot z vidika dostojanstva otrok.

Prav je, da staršem ni vseeno, kako se športni učitelji ukvarjajo z mladimi. Otroke jim nam-

reč zaupajo prostovoljno, zato upravičeno pričakujejo primeren odnos do njih – najmanj tak, kot ga zahtevamo odrasli zase. Varuh učitelje športne vzgoje in trenerje zato opozarja, da so tudi oni zavezani k poslanstvu učiteljskega poklica, ki od učitelja zahteva primerno komunikacijo z mladimi in s starši ter občutljivost, strpnost, potrpežljivost, pravičnost, sposobnost prilagajanja, obzirnost in še več drugih pozitivnih lastnosti. Zato poziva vse, ki delajo z mladimi, naj spoštujejo dostojanstvo otrok ter da merila ocenjevanja izdelajo tako, da bodo čim bolj pravična in da otroci slabega rezultata ne bodo občutili kot krivico in kazen za nekaj, česar še ne usvojijo ali še ne znajo dovolj dobro. Posebej pozorni pa morajo biti zlasti starši in se v vsakem primeru nemudoma odzvati: zahtevati pogovor s trenerjem ali vodstvom društva ali pa obvestiti pristojni inšpektorat za šolstvo in šport.

Adrian Pogorevc, OŠ Veržej Enota DOM

Pravica otroka do lastnega mnenja in svobodnega izražanja

Konvencija o otrokovih pravicah (12. člen)

1. Države pogodbenice jamčijo otroku, ki je sposoben izoblikovati lastna mnenja, pravico do svobodnega izražanja le-teh v vseh zadevah v zvezi z njim, o tehtnosti izraženih mnenj pa se presoja v skladu z otrokovo starostjo in zrelostjo.
2. V ta namen ima otrok še posebej možnost zaslišanja v kateremkoli sodnem ali upravnem postopku v zvezi z njim, bodisi neposredno bodisi preko zastopnika ali ustreznega organa, na način, ki je v skladu s procesnimi pravili notranje zakonodaje.

Kako razumeti 12. člen konvencije?

Ta člen določa pravico vsakega otroka, da svobodno izrazi svoje mnenje o vseh zadevah, pomembnih zanj.

Otrok je sposoben izoblikovati lastno mnenje že od najzgodnejših let, tako z besedami kot nebesedno, z igro, govorico telesa, risanjem in slikanjem. Spoštovanje tega člena Konvencije zahteva priznanje in spoštovanje vseh oblik izražanja otrok.

Konvencija in slovenska zakonodaja ne določata starostne meje, ko je otrok sposoben oblikovati lastno mnenje.

Odrasli morajo pridobiti mnenje otroka vedno, ko odločajo o vprašanih, pomembnih zanj.

Otrok ima pravico, da je sam ali prek drugih oseb ali organov obveščen in mu je dovoljeno, da lahko ob obravnavi vprašanj, ki se ga tičejo, sodeluje v postopkih pred pravosodnimi in upravnimi organi. Te procesne pravice posebej opredeljuje Evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic.

Izražanje mnenj je izbira otroka, je pravica, in ne dolžnost ali obveznost. Zato otrok takšno sodelovanje lahko tudi odkloni.

Otrok mora dobiti informacije in nasvete o zadevi, ki se obravnava in o kateri odrasli sprejemajo odločitve. Ob njem mora biti oseba, ki mu bo zapleteno pravno vsebino razložila primerno njegovemu razumevanju.

Ta člen zagotavlja več kot le poslušanje ali zaslišanje otroka. Predpostavlja, da bodo njegova mnenja tudi slišana in spoštovana.

Koristi otroka morajo biti glavno vodilo vseh aktivnosti odraslih, seveda ob upoštevanju njegovega mnenja ter v skladu z njegovo starostjo in zrelostjo.

Ne moremo torej govoriti o največji koristi otroka, če nismo upoštevali glasu otroka.

Zrelost se nanaša na otrokovo zmožnost razumeti pomen nekega postopka ter posledice dejanj in odločitev.

12. člen Konvencije nalaga vsem odraslim, ki odločajo o otroku, da vsakokrat presodijo in pretehtajo, kar je otrok povedal.

Otroku je treba zagotoviti možnost zaslišanja v vseh sodnih, upravnih in drugih postopkih, ki vplivajo nanj (tudi v alternativnih oblikah reševanja sporov, ob mediaciji):

- ob ločitvi staršev,
- ob določanju skrbništva,
- ob odločanju o rejništvu,
- ko je žrtev fizičnega ali psihičnega nasilja,
- ko je spolno zlorabljen,
- ko beži od doma,
- ko je priča ali storilec kaznivega dejanja,
- ob urejanju statusa in drugih vprašanj otrok brez spremstva, begunskih otrok, otrok iz drugih držav,
- ko je žrtev oboroženih spopadov ali naravnih nesreč,
- ob odločanju o izobraževanju ali zdravljenju otrok in
- ob obravnavi drugih zanj pomembnih vprašanj.

Otrokom omogoča pravico do izražanja in dajanja izjav tako v postopkih, ki jih začne otrok sam (pritožbe o slabem ravnanju, nasilju nad njim, pritožbe zoper izključitev iz šole ...), kot v postopkih, ki jih začnejo odrasli in vplivajo na otroka (o zaupanju otroka, stikih, prešolanju, odvzem iz družine, rejnišvo,...).

Starši imajo tako pravico kot dolžnost pomagati svojemu otroku, kadar je v stiski.

Koristi otroka in njegove pravice je treba zavarovati in otroku zagotoviti druge ustrezne oblike zastopanja v primerih, ko je:

- med starši izrazit spor,
- iz ravnanja staršev ali skrbnika je razvidno, da sami ne zmorejo presoditi koristi otroka,
- ko ravnajo otroku v škodo,
- ko starši ali skrbnik zaradi različnih razlogov ne morejo ustrezno zastopati otroka.

V teh primerih lahko otroka zastopa zaupna oseba (oseba, ki jo otrok pozna in sam izbere – sorodnik, šolski svetovalec, učitelj/ učiteljica, zdravnik/zdravnica, in drugi) ali zagovornik v okviru projekta Zagovornik glas otroka, ki ga lahko postavi Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (Varuh).

Varuh je vzpostavil mrežo zagovornikov (trenutno jih je 85) po celotni Sloveniji. To so osebe, ki imajo znanja in sposobnosti, da otroku prisluhnejo, ga slišijo in okrepijo njegov glas ter mu pomagajo v vseh postopkih.

Zagovorništvo je funkcija zastopanja, ki pomeni govoriti za drugega oziroma govoriti v njegovo korist. Temelji na neodvisnosti in zaupnosti informacij, nasvetov, zastopanja in podpore.

Zagovornik je tisti, ki zastopa, posreduje ali govori namesto drugega – v našem primeru namesto otroka ali mladostnika (v nadaljevanju: otroka). Je njegov glas. Temeljna naloga zagovornika je opolnomočenje otroka, kar pomeni, da otrok končno nastopa v vlogi subjekta v polnem pomenu besede (z vsemi pravicami, ki mu pripadajo).

Komu je namenjen zagovornik?

Namenjen je otrokom in mladostnikom do 18. leta starosti, v primerih, ko starši ne morejo ali ne zmorejo ustrezno varovati njihovih koristi. Do sedaj je bil zagovornik postavljen 140. otrokom.

Več informacij na spletnih straneh www.pravice-otrok.si

Za zagovornika lahko pokličete brezplačni telefon 080 1530.

Ponovno sem se sestala s »svojo« deklico, zdaj že sedemletno M.

V sproščenem pogovoru sem ji postavila nekaj vprašanj na temo zagovorništvo, in sicer:

»Če bi se še enkrat zgodilo, da bi se znašla v podobni situaciji, ko bi se moral slišati tvoj glas ter upoštevati tvojo željo, ali bi ponovno izbrala zagovornika?«

»Ja.«

»Zakaj?«

»Ker si mi ti ful dobro rešila problem.«

»Si želiš ponovno srečanje z zagovornikom?«

»Ne.«

»Zakaj?«

»Ker sta se mami in ati veliko kregala.«

»Kakšna so se ti zdela najina srečanja?«

»Zelo dobra, ker sva hodili v knjižnico, da sem se lahko igrala in brala pravljice.«

»Kakšna sem bila jaz kot zagovornica?«

»Dobra, ker si bila ful prijazna in se nisi nič jezila name, tudi če sem se hotela samo igrati in ne pogovarjati s tabo.«

Š. (7 let), ki sem mu bila zagovornica, meni, da so srečanja z zagovornikom vplivala na to, da je:

- oče z njim od prvega srečanja otroka z zagovornikom ravnal bolje,
- prepričan, da ima zaradi tega več stikov z mamo.

»Ko ostaneš brez besed, lahko zagovornik nadaljuje z besedo zate in tvojo korist. Zagovorniki so naši prijatelji, katerim zaupamo. Zagovorništvo je zakon!« (N., 13 let)

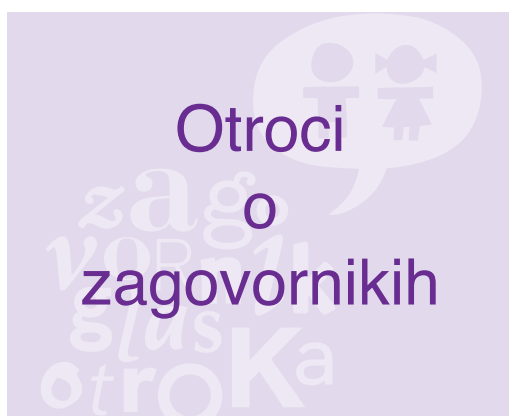
»Glas otroka je v današnjem svetu prej slišan s pomočjo osebe, ki ti prisluhne in te razume. Vsi iščemo srečo in ljubezen.« (P.)

»Meni se zdi 'zastopna' oseba zelo dobra reč. Preden sem šla na sodišče, sem se nekajkrat z zagovornico sestala, da sva se bolje spoznali. Preden sva odšli na sodišče, sva skupaj napisali mojo izjavo, ki jo je ona na sodišču prebrala in zastopala. Zagovornica je bila zraven tudi, ko sem odšla na osebni pogovor s sodnico, tako da ni nikakršne potrebe po strahu, saj imaš vedno zraven 'zastopno' osebo, ki pomaga tebi v prid. Pri sami obravnavi je zagovornica zagovarjala moje besede in potrjevala resničnost mojih besed.« (S., 10 let)

»Rad pridem k zagovornici. Povem ji svoje pritožbe in krivice. Povem ji, kje bi rad živel. Od zagovornice sem dobil majhno darilo iz Španije. V mesto naju je peljala na pijačo. Vem, da namesto mene pove na sodišču, kar ji jaz povem, ker do 15. leta ne smem na sodišče. Zanimajo me rimske stare vojne in pravo.« (B. B.)

»Rada pridem k zagovornici. Zagovornica me je poslala po krofe. Zagovornica naju je peljala v mesto na kavalirja in na sladoled. Je lepa in prijazna. In ji vse zaupam in ji vse verjamem. In zelo rada pridem. In ima zelo lepo ogrlico in je zelo prijazna.« (L. B.)

»Zagovornica je meni in bratu pomagala, da skupaj s starši ostanemo v Sloveniji in hodiva tukaj v šolo (urejanje statusa). Bila je zelo prijazna in je vedno vedela, kaj narediti, in se pogovarjala z mano. (D., 6 let)

»Ta program oziroma projekt Zagovornik – glas otroka se mi zdi zelo koristen, saj je meni zelo pomagal. Imela sem težave v družini, saj sem trpela nasilje mojih najbližjih. Ko sem končno spregovorila o tem, je bilo za mene lepo poskrbljeno in zdaj sem srečna. Imela sem podporo v svoji zagovornici, ki se je na sodišču zelo zavzela zame, me branila in mi tudi nudila oporo, saj sem v njej videla osebo, ki je na moji strani in me podpira. Kajti, čeprav je bilo težko, sem vedela, da ravnam prav. Zagovornici lahko zaupam svoje težave, kadar jih imam in mi, seveda, tudi pomaga. Vem, da se lahko na nekoga zanesem in da nisem čisto sama. Škoda je edino, da za ta program nisem vedela prej, saj bi morda prej povedala za težave, ki jih imam. Sicer sem se vsako jutro vozila mimo reklamnega panoja, vendar si nisem mislila, da lahko ta program pomaga tudi meni. Morali bi organizirati kakšna predavanja po šolah, da bi otroci vedeli, da lahko nekomu povedo o svojih problemih. Večina jih sploh ne ve, da se jim godi krivica, tako kot se tudi jaz nisem tega zavedala. Vsem otrokom svetujem, naj povedo, kar jim leži na duši, naj se nekemu zaupajo ali v šoli ali kateri koli odrasli osebi, ki ji zaupajo. Oni bodo že vedeli, kako naprej. Zaupajte, povejte in vam bo veliko bolje, saj niste ničesar krivi vi, ampak odrasli. Na srečo še obstajajo posamezniki, ki jim ni vseeno za nas in nam rade volje pomagajo. Lep pozdrav in uspešno delo!« (T., 17 let)

»Zagovorništvo mi je ok, samo da je. Dobro se mi zdi, da otrok lahko pove svoje težave in mu jih zagovornik pomaga rešiti. Zdi se mi, da sva midva veliko rešila skupaj.« (M. L.)

»Meni zagovorništvo pomeni zelo veliko, saj vem, da tej osebi lahko zaupam. Stoji mi ob strani in razume moje stiske. Svojega zagovornika jaz razumem zelo pozitivno, name naredi dober vtis, sem bolj mirna in sproščena. Rada hodim k njej. S svojo zagovornico sem bila zelo rada, veselila sem se njenega obiska. Z njo sem se odkrito pogovorila o svojih težavah, ki jih imam še zmeraj. Težava so moja mama in tata, nič se ne brigata zame. Posebej pri moji pokojni zagovornici mi je bilo zelo všeč: njena prijaznost, njena dobrot, znala mi je razložiti, potolažiti, moje težave je znala preobrniti v pravo smer, počutila sem se varno. Seveda zdaj je ni več in stanje se je poslabšalo. Razen moje none se nimam komu pritožiti. Razen: v šoli in psihologinji v Novi Gorici. Pogrešam svojo Milojko!« (K., 11 let)

Veseli me, da sem lahko sodelovala pri projektu Zagovornik – glas otroka, ki pomaga otrokom v stiski. »Super, odlično, zadovoljna sem bila s svojo zagovornico, ki mi je zelo svetovala in pomagala tudi po tem, ko se je projekt v zvezi z mano zaključil. Seveda mi še zmeraj pomaga in mi svetuje, če imam doma kakršne koli težave.« (K., 16 let)

»Lahko sem povedal tako, kot sem jaz mislil. Sem se bolj dobro počutil. Imel sem občutek, da se mi ne more nič hudega zgoditi. Dokler nisem imel zagovornika in se z mamo še nisva navadila na bivanje brez atija, me je bilo strah, da se mi bo kaj hudega zgodilo. Zdaj me ni več strah. Tudi k atiju grem po dveh mesecih in me ni strah.« (L., 14 let)

»Zagovornico mi je postavil CSD in imela sem veliko srečo. Zagovornica B. Avsec se je zanimala za zadevo in moje mnenje dobro in jasno predstavila. Mislim, da bolje, kot bi to storila sama. Vsi otroci bi morali biti upravičeni do take pomoči in podpore, saj je otrokova želja veliko močnejša iz ust odrasle, bolj izkušene osebe.« (Ž. K., 17 let)

Dela samo za otroka.

Kot zagovornik sem zadovoljen, da mi je kljub številnim pritiskom strokovnjakov uspelo ohraniti držo zagovornika – da sem »samo« glas otroka, ki mora prodreti v ušesa akterjev, ki odločajo o njegovi usodi in da vedno delujem v njegovem imenu in v njegovo korist.

Gradi na zaupanju.

- Vztrajal sem, da je otrok po začetnem odklanjanju dobil občutek varnosti in zaupanje, ker so končno slišali (npr. v čem je srž težav, ko se po stiku vrne v rejniško družino).
- Pomagala sem zelo ranjeni deklici, da je postopno začela pridobivati zaupanje, se počasi odpirati, graditi moč za odločitev za izhod iz težke situacije in hkrati z izpovedjo zavarovati tudi druge sorejence.

Ceni in spoštuje otroka kot osebnost.

- Bila sem pozorna na njen odziv, na podajanje informacij in ji pomagala k razbremenitvi. Pravilno sem ravnala, da sem spoštovala njeno voljo, da še ne zapusti doma (ob tem sem težko vzdržala, ker se z odločitvijo deklice nisem strinjala). Kot pravilno se je pokazalo nekoliko pozneje, ko me je deklica poklicala, da ji pomagam, da zapusti dom.
- Kot zagovornica treh otrok v rejništvu sem spoznala, da starši, strokovni delavci in drugi pomembni odrasli z ne vključevanjem in ignoriranjem volje otrok te zelo prizadenejo in se ob tem še celo sklicujejo na odločanje v korist otrok (»Koga pa sploh zanima, kaj mislim?«). Odrasli imamo do otroka odgovorno nalogo, ki jo lahko ob sodelovanju z njim tudi odgovorno izpeljemo.

Pomaga otroku izražati njegovo mnenje in kjer je le mogoče, razširiti možnost aktivnega sodelovanja v zadevah, ki se ga tičejo.

- Uspelo nama je, da so deklico slišali, da se nikakor ne želi ločiti od sestre dvojčice, in so ji kljub njeni invalidnosti omogočili, da sta bivali v istem zavodu.
- Suvereno je pred sodnico povedal svoje videnje nasilja v družini. Ob tem se je večkrat ozrl in nadaljeval, ko sem prikimala. To je bila največja nagrada za ves vložen trud.

Pomaga otroku pri reševanju težav, ki ga onesrečujejo.

- Premik v njeno korist vidim zlasti v tem, da sva vzpostavili zaupen in spoštljiv odnos, v katerem je lažje oblikovala svoje mnenje in odločitev, da pove o spolnem nadlegovanju in sprejme namestitvev najprej v krizni center in nato v zavod. Sprememba je bila tudi v odnosu med starši, ki sta kljub ločenemu življenju začela končno sodelovati.
- Otrok težko govori o tem, da v njihovi družini ni vse v redu, da je nasilje, da je nesrečen, žalosten. Odnos med zagovornico in deklico se je gradil počasi, tipajoče. Šele, ko se je počutila varno, slišano in s tem močnejšo, si je upala povedati svoje želje, potrebe in tudi to, česar noče. Kljub težkim izkušnjam, ki jih je doživela v lastni družini, je ob pomoči načrtovala realne cilje, za uresničitev katerih si je odločno prizadevala. Ponosna sem nanjo – to ji tudi povem.

Zagovorniki o podpori otrokom

Zagotovi otroku, da ne bo ponovno preslišan ali diskriminiran.

- Kot zagovornica, kot glas otroka mi je uspelo postati enakovreden član tima (skupine strokovnjakov), vtkana mednje v povezavi z otrokom in s tem dati težo glasu otroka, kot mu pripada.
- Omogočil sem, da se je slišal glas otroka in tudi bolj upošteval.
- Spodbudil sem večjo aktivnost posameznih strokovnih delavcev in večje sodelovanje (tudi s starši, rejniki, strokami).

Posreduje informacije otroku in preverja vedno znova, ali otrok razume, kaj se dogaja.

- Otroku sem posredoval informacije na njemu ustrezen način, ga seznanjal z možnostmi izbire in možnimi aktivnostmi (npr. za prenehanje rejništva in vrnitev domov).
- S posredovanjem informacij in številnih pogovorov sem pomagala deklici uvideti v razmere v družini.

IZBOR OBRAVNAVANIH POBUD

Otrokov glas sta ob pomoči zagovornice upoštevala tudi starša

Pobudnik je zaprosil za postavitve zagovornika osemletnemu sinu z željo, da se končno sliši glas otroka. Navajal je, da sin želi kar največ časa preživeti z njim, vendar se stiki čedalje bolj omejujejo, ker otrokova mati trdi nasprotno. Težave pri poteku stikov so se pojavljale že od leta 2007, vmes je bila celo nekajmesečna prekinitev, ker oče ni redno pripeljal otroka nazaj ob dogovorjeni uri. V času predloga pa je bil zaradi nenehnih pritoževanj odprt tudi postopek ugotavljanja ogroženosti otroka.

S predlogom za postavitve zagovornika smo seznanili mater, ki je podala soglasje, ob tem pa izrazila bojazen, da bi otrok izražal svoje mnenje pod pritiskom očeta.

Zagovornica se je z otrokom srečala devetkrat. Srečanje je bilo več kot običajno, ker je bil otrok

v hudi stiski in je bilo potrebnega več časa za vzpostavitev zaupanja in posledično izražanja njegovega mnenja. Ob predstavitvi njegovega mnenja in želja staršem ni želel biti navzoč (»da se ne bi več kregala«). Navzoči sta bili zagovornica in koordinatorka. Ob predstavitvi otrokove želje, da želi biti približno enako časa pri vsakem od staršev, in opažanj zagovornice o stiski in bojazni otroka o tem, kakšen bo odziv staršev, je mati nemudoma dejala, da je za te besede odgovoren njegov oče. Oče se je jezno odzval. Šele po daljšem pogovoru in ob tem nenehnem opozarjanju na to, da je treba poslušati glas otroka, in to upoštevati ob odločanju o poteku stikov, je sledila sprememba v dogovarjanju med starši. Ob sodelovanju centra za socialno delo (CSD) in zagovornice so starši, ob upoštevanju volje otroka, najprej poskusno začeli novo obliko stikov. Po poskusnem obdobju so ugotovili, da

dogovorjeni način ustreza vsem, še zlasti otroku, kar se na njem tudi kaže.

Po preteku poskusnega obdobja je CSD po sestanku s starši in zagovornico ugotovil, da je otrok zadovoljen, da stiki zelo dobro potekajo, da so starši napredovali v starševskem sodelovanju in tako odpravili razloge, zaradi katerih je bil potreben postopek za zaščito ogroženega otroka. Sodišču je poslal mnenje in sporazum, ki so ga, ob upoštevanju volje otroka, oblikovali starši.

Primer opozarja na pomembno vlogo zagovornika kot nepristranske osebe pri aktivni vključitvi otroka in upoštevanju njegovega mnenja za stike s starši. Posebej pomembno je, da so starši po tem, ko so zmogli resnično slišati otroka, ob pomoči CSD vzpostavili ustrežnejšo obliko sodelovanja in sprejeli rešitve glede urejanja medsebojnih razmerij in starševske skrbi. To pa pomeni, da so vzpostavili tudi boljše pogoje za zdrav psihosocialni razvoj otroka in za njegovo srečno otroštvo.

IZBOR OBRAVNAVANIH POBUD

Stiki z mladoletnim sinom v rejništvu

Mati devetletnega dečka je na Varuha človekovih pravic RS (Varuh) naslovila pobudo, v kateri navaja, da je center za socialno delo (CSD) preprečeval stike med njima skoraj eno leto, vse od namestitve sina v rejniško družino, do izdaje začasne odredbe Okrožnega sodišča v Ljubljani. Trdi, da se preprečevanje stikov CSD nadaljuje tudi po pravnomočni sodni odločbi, s katero so stiki med njima določeni pod nadzorom na CSD, in sicer vsak teden eno uro. Navaja, da CSD še naprej krši pravnomočno sodno odločbo, in to kljub ugotovitvam (med drugimi tudi strokovne delavke), da se deček na izpad stikov odziva negativno in izraža čustveno stisko.

Po našem posredovanju pri CSD in opozorilu, da je takšno ravnanje nezakonito in v

škodo otroku in tudi njegovi materi, smo prejeli izčrpno poročilo CSD, iz katerega izhaja, da so bili stiki nekajkrat za daljše obdobje prekinjeni zaradi hospitalizacije matere, kar naj bi negativno vplivalo na potek stikov in še zlasti na komunikacijo med njima, ki je bila šibka tudi že pred tem. Deček naj bi se do matere vedel pokroviteljsko in pogosto tudi agresivno, odziv matere na to pa naj ne bi bil ustrezen. Glede na to, da naj bi strokovni delavci, navzoči ob stikih, ugotavljali, da stiki v tolikšnem obsegu in na takšen način niso v korist otroka, je CSD v novembru 2009 pristojnemu sodišču predlagal, naj se stiki določijo v manjšem obsegu, in sicer enkrat na mesec. Ker se sodišče na predlog CSD po enem mesecu še ni odzvalo, je CSD presodil, da je v korist otroka, da se stiki omejijo na enkrat na mesec, in to tako tudi izvajal.

Po našem ponovnem posredovanju in opozorilu, da o spremembi stikov lahko odloči le sodišče (tudi z začasno odredbo), je CSD sodišče opozoril, da je nujno kar najhitreje odločiti o njihovem predlogu. Zagotovil je, da bo do odločitve sodišča stike izvajal v obsegu, kot je določeno, in sicer namesto na CSD v rejniški družini, kar bi bilo mogoče za dečkovo vedenje, primerneje.

Tako smo s posredovanjem pripomogli k doslednejšemu upoštevanju izvajanja stikov, določenih s sodno odločbo in ukrepanjem CSD, da pred ponovno odločitvijo sodišča preveri možnost poteka stikov v za otroka primernejšem okolju. S tem se je strinjala tudi otrokova mati, saj stiki, ki daljše obdobje potekajo le na CSD, ne morejo biti v korist otroka.

Zakaj otrok potrebuje zagovornika, kljub postavljeni pooblaščenki?

S predstavljenim primerom, ki je povzetek poročila zagovornice šestnajstletne deklice, ki ji je bila postavljena v postopku suma dedkove spolne zlorabe, želimo odgovoriti na pogosto postavljeno vprašanje. Deklica je bila ob prvih srečanjih zelo preplašena, imela je številna vprašanja. Ničesar ni vedela o sodiščih, tudi tega ne, da ima že določeno pooblaščenko. Zato je bila moja vloga na začetku predvsem v tem, da z deklico gradiva zaupen odnos, in hkrati povezovalna, saj sem po pogovorih z njo pridobivala zanjo pomembne informacije, in sicer tako od centra za socialno delo (CSD) kot od pooblaščenke. To sodelovanje se je kot dobro pokazalo tudi, ko pooblaščenka zaradi napake sodišča ni dobila vabila. Da je razpisan narok, je izvedela od mene, ko sem jo klicala v želji, da se z deklico pred obravnavo vsaj enkrat srečata in da se dogovorimo, kako bo potekalo. Na željo deklice sem ji posredovala tudi prošnjo, da se ne pogovarja z njo ob navzočnosti staršev, kar je pred tem nameravala. Dva meseca pred obravnavo sem bila z deklico tako rekoč dnevno v stiku. Potrebovala je veliko moje opore in zagotovil, da bom na obravnavi ob njej. Vzpostavili sva zaupen odnos in ni si predstavljala, da bi morala na sodišče sama, čeprav je bila tam njena pooblaščenka. Pooblaščenko je dojemala kot uradno osebo, ki jo bo zastopala na sodišču, in nič več. Srečali pa sta se dvakrat pred obravnavo; enkrat že dve leti prej, česar se deklica ni spomnila, drugič pa pred obravnavo po mojem posredovanju.

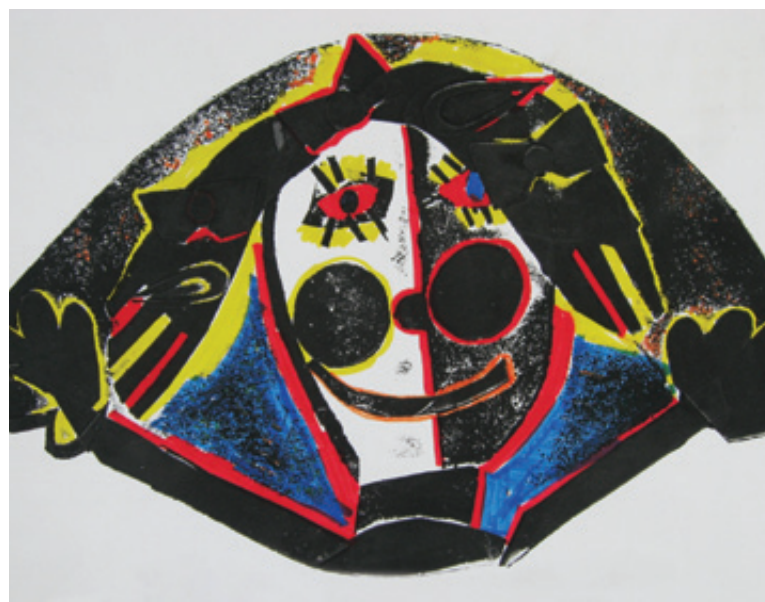
V dveh mesecih pred obravnavo pa je deklica potrebovala precej več kot to. Potrebovala je osebo, ki ji stoji ob strani, ji zagotavlja, da bo storila vse, da ne bo v stiku s storilcem, da bo ob njej, če bo na sodišču doživela epileptični

napad. Pomembno ji je bilo tudi to, da je ob sebi imela stalno osebo v čakalju na obravnavo. Od prijave do obravnave je namreč preteklo dve leti. V tem času sva lahko vzpostavili zaupen odnos, ki ji je pomagal, da se je lažje spopadla z obravnavo in zlorabo. Že prihod na sodišče je za zlorabljenega otroka stresen (pregled na vhodu, oddaja telefona, odhod na stranišče in predvsem čakanje pred sodno dvorano). Res je, da v nekaterih primerih to vlogo lahko prevzamejo starši, vendar v tem primeru to ni bilo mogoče, pa tudi sicer otroci o zlorabi zelo težko govorijo s starši. Po obravnavi mi je povedala, da je komaj ostala pri zavesti, in tudi sama sem čutila, da je na trenutke z vso svojo težo slonela na meni.

Na koncu bi rada še enkrat poudarila, da so v omenjenem primeru vsi (CSD, pooblaščenka in sodnik) izkazali veliko mero občutljivosti. Se mi pa postavlja vprašanje, ali bi se to zgodilo tudi brez postavljene zagovornice. Pooblaščenka ni vedela, v kakšnih razmerah deklica živi, v kakšnih odnosih je s starši in kako naj z njo ravna. Z mojim posredovanjem je dobila vsaj malo vpogleda v to in nato je temu primerno tudi ravnala. CSD je na mojo pobudo sodnika obvestil o dekličinih zdravstvenih težavah in ga prosil za čim bolj občutljivo ravnanje. Socialno delavko sem tudi prosila, da naveže stik s pooblaščenko, ji dala njene kontaktne podatke, saj se mi je zdelo pomembno, da pooblaščenka dostopa do vseh

informacij, ki so bile za primer potrebne. Kot sem že omenila, je spolna zloraba v družini za otroka izredno stresna in se težko obrne na podporo v družini. Menim, da je postavljanje zagovornika v takih primerih nujno. Otroku na sodišču ne bi smel biti prepuščen sam sebi. Pomembno je, da ima ob sebi nekoga, ki je tam le zaradi njega in zato, da mu nudi oporo. Pooblaščenka ima vlogo zagovarjanja pred sodiščem in se v trenutku obravnave ne more poglobljeno ukvarjati z otrokom in mu nuditi potrebne opore. Tudi starši so večkrat v vlogi prič in kot taki sami prestrašeni in obremenjeni s tem, kar jih čaka.

Menimo, da je iz tega jasno razviden odgovor, zakaj je, čeprav je otroku postavljen pooblaščenec, potreben tudi zagovornik. Zagovornik ima torej zelo pomembno vlogo že v obdobju pred obravnavo kot opora otroku, je vezni člen med institucijami ter vir pomembnih informacij otroku in o otroku. Med obravnavo pa je nepogrešljiv spremljevalec in opora otroku.

Žaklina Štukelja, OŠ Mihe Pintarja - Toleda, Velenje

IZBOR OBRAVNAVANIH POBUD

Udeležba otrok na nočnem koncertu

Polnoletni fant nas je vprašal, kako bi lahko postal zakoniti zastopnik svojemu dekletu, ki še ni dopolnilo šestnajst let. Skupaj bi želela obiskati koncert, na katerem bi točili tudi alkoholne pijače. Glede na 21. člen Zakona o varstvu javnega reda in miru njegovo dekletu na koncert samo z njim ne sme. Zakon namreč določa, da sta osebam, mlajšim od 16 let, med 24.00 in 5.00 prepovedana vstop in zadrževanje brez spremstva staršev, rejnikov ali skrbnikov v gostinskih obratih in na prireditvah, kjer se točijo alkoholne pijače.

Piscu smo pojasnili, da je njegova ideja, da bi dekletu postal zakoniti zastopnik, neizvedljiva. Nas je pa s svojim dopisom opozoril na težavo, ki kaže na možnost, da je zakonodajalec z omenjenim členom pretirano posegel v pravice mladoletnih oseb in njihovih staršev. Ministrstvu za notranje zadeve smo zato predlagali, naj zakonsko določbo ponovno prouči z upoštevanjem naših pripomb. Predlagali smo, naj zakonodajalec opredeli ustrezen obličen način, kako bodo lahko starši tretjo polnoletno osebo pooblastili za spremljanje

otroka, s čimer bi bil po Varuhovem mnenju lahko v celoti dosežen namen zakonske ureditve. Prejeli smo zagotovilo, da bo ob naslednji spremembi zakona proučen tudi naš predlog. Postopki, ki terjajo spremembo zakonodaje, so praviloma dolgotrajni, zato naše posredovanje nikakor ni moglo doseči, da bi bila udeležba na koncertu omogočena brez navzočnosti staršev tudi dekletu osebe, ki se je obrnila na nas.

Pravice in dolžnosti

/.../

V časopisih pogosto prebiramo o otrokovih pravicah in tem, kako jih kršijo v današnjem pokvarjenem svetu. Napade nas nepričakovana empatija, ko se zazremo v sliko žalostnih oči malega delavca iz nerazvite države, ki šiva naše športne copate, a mirno pustimo, da nas izpred praga solz privede bleščeča reklama za novo kolekcijo modnih oblek na sosednji strani. Megalomanske korporacije, ki otroke in mlade na ta način izkoriščajo, vlačimo po zobeh, a ne naredimo ničesar. Tu in tam kakšna zvezdnica posvoji prikupnega Afričana in že postane novi obraz Amnesty Internationala, a vprašanje je,

do kod seže poza in do kod dejanski namen ... Dejstvo je, da smo, kar se tiče izkoriščanja pravic, ki ga zagrešijo drugi ljudje, izjemno razburjeni – o tem pišemo članke, bloge, ipd., ne naredimo pa ničesar.

Ravno nasprotno pa reagiramo, ko se situacija obrne. V časopisih nikoli ne najdem kolumn o razvajenih otročajah, ki se zaradi njim neljubih vzgojnih ukrepov staršev obrnejo k policiji. Med iskanjem primerne gradiva na internetu sem odkrila kolumno neke učiteljice, ki je zaradi slabega uspeha enega izmed njenih učencev poklicala njegove starše. Ti so – normalno –

odreagirali nezadovoljno in v pogovoru privzdignili glas, zaradi česar je otrok poklical policijo in prijavil nasilje v družini. Prihitali so v trenutku, potencirali dramo, hkrati pa očetu nakracali mastno kazen.

S tem, da imamo mladi pravice, se ne smemo igrati. Lahko smo srečni, da jih imamo, da smo kot najšibkejši člen družbe na neki način zaščiteni (v podrobnosti kršitev se ne bom spuščala). Mislim, da bi se morali zavedati, da z lastnimi pravicami pride tudi dolžnost spoštovati pravice drugih (v tem primeru staršev) in uveljavljati svoje brez poseganja v pravice drugih okoli sebe.

Nina – Gimnazija Poljane

B.Y.Nasty, OŠ Veržej Enota DOM

Pravica do prostega časa?

/.../

Mladi se pogosto pritožujemo o svojih pravicah. Ko ne smemo zvečer v diskoteko, ko moramo obesiti perilo, hoditi v šolo, narediti nalogo ... Ko rečemo, da so nam kršene pravice, seveda ne mislimo pravic, zapisanih v ustavi. A kaj storiti, ko so otroku kršene pravice iz ustave?

Da povzamemo bistvo pravic iz Konvencije o otrokovih pravicah. Pravice otroka so: družina, svoboda, enakost, igra ... Od vseh členov mi najbolj pade v oči 31. člen Konvencije o otrokovih pravicah, ki se glasi: Igra in razvedrilo – pravica otroka do igre ter do udeleževanja v kulturnem in umetniškem življenju. Ta pravica se mi zdi zelo kočljiva. Če povzamem, kaj pa v primeru preveč ambicioznih staršev, ki svoje otroke že v ranem otroštvu silijo v igranje instrumenta, otroci pa tega sploh nočejo. Ali starši s tem kršijo pravice svojega otroka, saj mu odtegujejo čas za igro in razvedrilo? Ali pa jim starši hočejo samo dobro, saj jih že na samem začetku otroštva spremenijo v disciplinirane osebnosti? Starši se

lahko sklicujejo ravno na ta 31. člen, da svoje otroke le peljejo v kulturno in umetniško življenje. Kako potem otroku pravno določiti čas za njemu primerno igro in razvedrilo? Ali takšni primeri ostanejo brez razigranega, brezskrbnega otroštva zaradi svojih staršev? Seveda je lahko ta isti člen preveč izkoriščen tudi pri igri in razvedrilo. Otroku lahko namenimo preveč časa za igro in razvedrilo, še posebej v času šolanja, da posledično trpi izobrazba. Ampak, če želiš to preprečiti, se starši spet sklicujejo na 31. člen.

S tem želim povedati, da ni nujno, da so vse pravice v korist otroku. Bolj kot pravice otrok potrebuje starše, družino z zdravo pametjo in ljubeznijo.

Irena – Gimnazija Poljane

Ni nam vseeno

Kaj so človekove pravice, v zahodnem svetu vemo vsi, medtem ko so za ljudi v tretjem svetu španska vas, otrok pa tam ni vreden več kot kokoš, ki se sprehaja po vrtu. Ampak to ne bo poročilo o grozovitih razmerah v državah, kjer plamtijo državljanska vojna, kuga ali lakota.

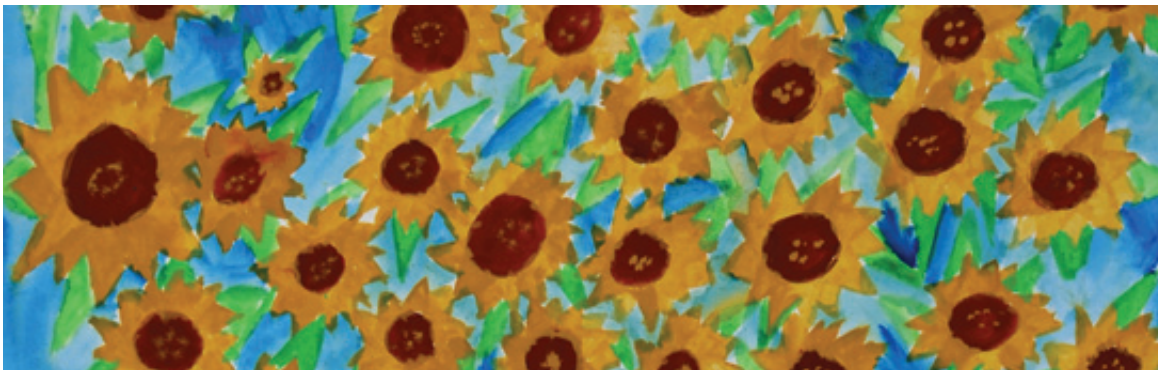
Mladostniki imajo v Evropi, ZDA, Avstraliji in še kje drugje izjemno varen položaj. Lahko bi rekli, da skoraj nedotakljiv. Za njih odgovarjajo starši, ki se jim v mnogih primerih pripiše krivda za otrokove napake in spodrsiljaje. V šoli pa ima učenec že nekakšno vlogo delodajalca učitelju. Pri vsem tem pa včasih pozabi, da nima samo pravic, temveč tudi dolžnosti. Na kratko povedano, otrok živi kot v svetu nedotakljivosti in izobilja. Pravzaprav je to dobro. Mladostniku to omogoča, da se optimalno razvije, izuči in postane zaveden in vzoren človek. Sistem zahodne demokracije in socialne varnosti je za otroka poskrbel najboljši, na kar je upravičeno ponosen.

Zanemarjamo pa dejstvo, da državni aparat, ki tako lepo skrbi za domačo mladino, mladini v tujini povzroča ogromno gorja. Kršitve se dogajajo po vsem svetu: Afganistan, Irak, Libija, Sudan. To so samo nekatera območja, kjer so mladim kršene pravice. Cilj iraške vojne je bil odstavitev diktatorja in širjenja človekovih pravic, a se je boj sprevrgel v vojno za moč, ne ozirajoč na njih. Tu trpijo največ prav otroci. Ker so možje na bojišču, morajo otroci opravljati

težka, za njih neprimerna dela, ki pogosto presegajo osemurni delovnik. Nekatere pa, ko so dovolj stari, da držijo puško, s silo rekrutirajo militantne sile. Res pomislimo, da to nima zveze z nami in da so uporniki tisti, ki to počnejo. Zgodba pa ima vseeno več plati. Pred napadom 2003 se mladostniške pravice res niso mogle primerjati z zahodnim standardom, a so bile vseeno večje kot sedaj, ko jih sploh ni, ali pa jih nihče ne upošteva. Prav tako se ne moremo izgovarjati s tem, da je to zunaj naših rok in se proti zlorabam borimo. Že strašljiv podatek, da je bilo v zloglasnem zaporu Guantanamo od začetka vojne leta 2003 v njem zaprtih 64 otrok in mladostnikov (iraške oblasti so jih ZDA prodajale, kar po pet tisoč dolarjev na osebo), trditev o čisti vesti izpodbija. Slovenija se od tega ne more oddaljiti, saj je del kršenja tujih pravic, ki smo mu priča.

Otroci so v tem boju najbolj nedolžni, a na žalost tudi najbolj izpostavljeni. Prav zato mora Varuh še naprej, ne ozirajoč se na meje in politiko, skrbeti za njih. Položaj in vpliv Varuha človekovih pravic je na domačih tleh močan in delo opravlja dobro in upam, da ga bo še naprej. Ni le potrebno delo na domačih tleh, temveč mora Varuh prenesti svoj vpliv in izkušnje čim dlje. Tak cilj je težak, a za tak cilj se je vredno boriti.

Lovro – Gimnazija Poljane

Jure Rep, OŠ Veržej Enota DOM

DOBRO JE VEDETI

unicef

UNICEF je edina organizacija v okviru Združenih narodov, ki je posvečena izključno otrokom in skrbi za njihovo preživetje, zaščito in razvoj.

UNICEF danes izvaja programe pomoči otrokom v več kot 150 državah po svetu. Skrbi za preživetje in kakovosten razvoj otrok, jim zagotavlja ustrezno prehrano in pitno vodo, osnovno zdravstveno oskrbo in osnovno izobraževanje. Otroke ščiti pred izkoriščanjem in zlorabami ter jim pomaga v kriznih razmerah. Konvencija o otrokovih pravicah predstavlja vodilo UNICEF-ovega delovanja. V sodelovanju s partnerskimi organizacijami, vladami, podjetji, lokalnimi skupnostmi in podporniki si UNICEF prizadeva za svet po meri otrok.

Prednost UNICEF-ovega delovanja je v stalni prisotnosti na terenu, politični nevtralnosti in usmerjenosti k dolgoročnim razvojnim programom pomoči otrokom, ki jim namenja večino svojih sredstev. V sodelovanju s partnerskimi organizacijami, vladami in lokalnimi skupnostmi izvaja lokalno prilagojene programe, ki izboljšujejo življenje otrok in njihovih družin. Odziva pa se tudi na krizne razmere, ki nastanejo kot posledica naravnih nesreč ali oboroženih spopadov. V tovrstnih razmerah je zaradi učinkovite logistike sposoben v 24. urah zagotoviti nujno pomoč na katerem koli koncu sveta.

UNICEF uspešno izboljšuje življenje otrok po svetu ob izjemni podpori milijonov darovalcev, kupcev voščilnic ter drugih izdelkov, ambasadov in nepogrešljivih prostovoljcev. UNICEF je v celoti odvisen od prostovoljnih prispevkov vlad, posameznikov in podjetij, ki podpirajo njegovo delovanje.

Zveza Prijateljev Mladine Slovenije

Zveza prijateljev mladine Slovenije je nevladna, prostovoljna, človekoljubna in neprofitna organizacija, katere temeljni cilj je izboljšanje kakovosti življenja otrok, mladostnikov in družin ter zastopanje in uveljavljanje njihovih interesov in potreb ter zaščita njihovih pravic. Delovanje Zveze prijateljev mladine Slovenije temelji na razvijanju vrednot prostovoljnega dela.

Spletna stran: www.zpms.si

PROGRAMI

Teden otroka

Forum zoper telesno kaznovanje otroka v družini

Forum za pravice otrok v bolnišnici

Otroški parlamenti

TOM – telefon za otroke in mladostnike – nacionalna mreža. Klic je brezplačen, pogovori so zaupni in anonimni. Vprašanja tudi preko spleta www.e-tom.si

Programi za prosti čas in letovanja (15 domov/letovišč, 2500 postelj, 20.000 otrok vsako leto letuje ali zimuje)

Socialno humanitarne dejavnosti (Pomežik soncu, Botrstvo, Neposredna denarna pomoč otrokom in družinam, Štipendijski sklad, Učna pomoč)

Zveza družin

Evropa v šoli

Mladi raziskovalci zgodovine

Varovanje okolja (Zemljo so nam posodili otroci, Zeleni nahrbtnik)

Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS

Veseli december

Varuh se mednarodno povezuje

Varuh je vzpostavil kar precej bolj in manj formalnih stikov z institucijami in organizacijami, ki se v tujini ukvarjajo z otrokovimi pravicami. Letno se zaposleni pri Varuhu udeležujemo različnih sestankov, delavnic, seminarjev in konferenc, kjer izmenjamo izkušnje, pa tudi poglede in stališča do posameznih odprtih vprašanj. Zanimivo je, da se problematika uresničevanja otrokovih pravic zelo malo razlikuje od države do države, saj tudi stopnja njene ekonomske moči še ne pomeni, da so problemi otrok pri njih drugačni ali morda manjši.

Skoraj vsako leto se srečamo s predstavniki ombudsmana za otrokove pravice iz sose-

dnje Hrvaške, z ombudsmani iz držav južne in jugovzhodne Evrope smo povezani v mrežo CRONSEE (www.cronsee.org), z vsemi evropskimi ombudsmani pa v mrežo ENOC (www.crin.org/enoc). Enkrat letno se srečamo na konferenci, sicer pa naše sodelovanje poteka čedalje pogosteje le po elektronski pošti.

V preteklem letu smo v okviru OZN aktivno sodelovali pri pripravi novega pomembnega protokola h Konvenciji o otrokovih pravicah, ki bo omogočal organom OZN obravnavo tudi konkretnih kršitev pravic otrok.

IZBOR OBRAVNAVANIH POBUD

Pravno izražena pravica do piercinga lahko povzroči napetosti med starši in otroki

Petnajstletno dekle nas je zaprosilo za pojasnilo, ali je njena pravica, da se samostojno odloči za piercing (prebadanje delov telesa), ali lahko na to njeno odločitev vplivajo starši. Najprej smo jo poučili o Varuhovi vlogi in pristojnostih, dodatno pa smo ji sporočili tudi Varuhovo mnenje o njenem vprašanju.

Posameznik ob dopolnjenem petnajstem letu starosti pridobi pravico, da samostojno odloča o vseh medicinskih posegih na svojem telesu. To pomeni, da dejansko samostojno odloča tudi o tem, ali se bo odločil za prelučkanje kože ali ne. Starši pri tem nimajo pravice, da

bi takšen poseg kakor koli preprečili. Vendar je treba razumeti, da pojem pravice uporabljamo predvsem v kontekstu, ko posameznik neko svojo željo ali idejo želi uresničiti tudi ob podpori državnega aparata. V družini pa je pojem pravice lahko precej problematičen in povezan z odnosi med družinskimi člani. Otrok je tisti, ki najbolje pozna svoje starše. Prav je, da otrok vztraja pri tem, da morajo starši njegovim letom primerno spoštovati njegovo voljo, čeprav se vsebinsko morda ne strinjajo z njo. Spoštljiva komunikacija je po Varuhovem mnenju najboljša pot, da otrok svojo odločitev staršem predstavi in jo po potrebi brani.

Dekle smo obvestili, da je njena pravica, da se odloči za želeni poseg, nesporna. Hkrati pa je dekle članica družine in bi njeno ravnanje v nasprotju z mnenjem staršev lahko poslabšalo medsebojne odnose. Za tovrstno odločitev pa je po Varuhovem mnenju veliko pomembnejše od pravnih pravil poznavanje staršev, njihovih možnih odzivov na poseg in predvsem njihove pripravljenosti na razumevanje in sprejemanje otrokovih želja.

Je res vse tako lepo, kot je videti?

/.../

Človekove pravice so temeljna stvar neke države in vsekakor bi jih vsi morali upoštevati ter prijaviti vsakršno kršenje le-teh. Mnogi menijo, da lahko spregledajo mladostniške težave, ki se morda na prvi pogled zdijo nedolžne, a dejansko se izpostavijo kot veliki problemi, kot kršenje naših pravic. Primer, ki se morda zdi popolna razvajenost, a vseeno, ko otrok oziroma mladostnik hoče tatu. Starši v večini primerov nasprotujejo tej odločitvi, a v bistvu s tem kršijo pravico do svobodnega izražanja otrok in pravico do lastnih odločitev.

Lahko vzamemo tudi primer povprečnega srednješolskega razreda, ko tri četrtine dijakov klepeta in s tem moti druge okoli sebe, krši njihovo pravico do pouka, posredno do nemotenega izobraževanja. Dijaki se tega kršenja sploh ne zavedajo, saj so premalo informirani in podkovani o

človekovih pravicah in o Varuhu, zato bi bilo treba izvesti dodatno izobraževanje, in ne le pri predmetu sociologija, pri katerem resda izvemo veliko, a vseeno premalo. Primerna informiranost bi dijakom dala misliti in morda bi svoje klepetanje in razgrajanje med poukom omilili oziroma bi to nehali.

Kršenju se, seveda, ne moremo povsem izogniti, vendar ga lahko zmanjšamo in k temu teži današnja družba. Za to se moramo potruditi vsi, zato se daj tudi ti. Pomagaj preprečiti neupoštevanje naših pravic!

Maja – Gimnazija Poljane

Nastja Rardulovič, OŠ Veržej Enota DOM

Naša lestvica otrokovih pravic

Na urah oddelčne skupnosti so se učenci pogovarjali o otrokovih pravicah in po usklajevanju izoblikovali lestvico osmih otrokovih pravic, ki se jim zdijo najpomembnejše:

1. pravica do imena in državljanstva,
2. pravica do družine,
3. pravica do zdravja,
4. pravica do izobraževanja,
5. pravica do igre in prijateljev,
6. pravica do lastnega mnenja in izražanja,
7. pravica do nenasilnega ravnanja,
8. pravica do posebne skrbi za otroke invalide.

Čeprav se zavedajo otrokovih pravic, tudi sami katero od teh pravic kršijo. Zapisali so še, kako sami kršijo pravice.

Največkrat kršijo te pravice:

1. pravico do lastnega mnenja in izražanja (18 učencev);
2. pravico do nenasilnega ravnanja (14 učencev); primeri: Ko se pogovarjamo v razredu, ne upoštevamo mnenja drugega, ki misli drugače. Takrat pride med odmorom ali po pouku tudi do pretepa. Pretepači večkrat pravijo, da se samo hecajo. Celotni moji prijatelji ne upoštevajo mojega mnenja. Nekateri sošolci nam ne pustijo do besede. Včasih nekateri namerno napadejo drugega. Pravijo, da jim je to za zabavo. Nekateri moje sošolce je celo strah spregovoriti in povedati svoje mnenje, ker jih drugi zasmehujejo;

3. pravico do izobraževanja (5 učencev); primer: Nekaj učencev namerno moti pouk in razlago učiteljev. Tisti, ki bi se radi med poukom veliko naučili, nimajo te možnosti. Nekateri sošolci imajo omejeno uporabo računalnika;
4. pravico do imena in državljanstva (2 učenca); primer: Učence z neslovenskimi imeni nekateri zasmehujejo.

Učenci 8. a razreda, OŠ Simona Jenka, Kranj

Nekaj mojih misli o Varuhu človekovih pravic

Med projektnimi temami pri obveznih izbirnih vsebinah za državljansko kulturo sem naletela na veliko naslovov o človekovih pravicah, o pravicah otrok ... in najprej razmišljala o eni izmed teh tem, nato pa sem se odločila za temo, ki je ni med njimi, in sicer za opis dela Varuha človekovih pravic in njegovih dolžnosti.

Varuh človekovih pravic

Mandat Varuha človekovih pravic traja šest let. V Sloveniji je varuhinja človekovih pravic od 22. februarja 2007 dr. Zdenka Čebašek - Travnik. Varuh človekovih pravic je samostojen in neodvisen od drugih državnih institucij. Ob tem se mi postavlja vprašanje, ali je res samostojen in neodvisen. Ali res pri tem ne pride do podkupovanja in izsiljevanja? Meni osebno se zdi, da je to popolnoma mogoče, vendar seveda o tem na svetovnem spletu ni mogoče najti veliko. Vprašam se, ali je bila sedanja varuhinja sploh vpletena v afero z gradbeniški delavci, ki niso dobivali plač in bili nazadnje še odpuščeni. In, po drugi strani, ali so ti delavci vedeli, da se lahko o razmerah pritožijo varuhinji? So se zavedali, da so kršene njihove temeljne pravice? Možno je tudi, da so se hoteli pritožiti, a so jih njihovi nadrejeni izsiljevali. Takih primerov je veliko pri nas, v Sloveniji, kaj šele v svetu ...

Varuh skrbi za to, da državni organi, organi lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil v Republiki Sloveniji ne kršijo človekovih pravic in temeljnih svoboščin posameznikov in skupin. Nemoteno lahko preiskuje primere nezakonitega ali nepravilnega dela prej naštetih organov. Pri svojem delu se ravna po ustavi, pravnem redu Republike Slovenije in mednarodnih pravnih aktih o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah. Pri svojem posredovanju se sklicuje tudi na načela pravičnosti in dobrega upravljanja.

Kaj Varuhu dovoljuje zakon

Varuh pri svojem delu lahko samostojno in neodvisno preiskuje vse primere organov, ki spadajo v njegovo pristojnost. Možnost ima pridobiti vse informacije, ki jih potrebuje. Omogočen ima vpogled v vse spise in ima možnost izvesti tako napovedane kot nenapovedane preglede pri organih. Če ugotovi nepravilnosti, organom predlaga, naj kršitev in nepravilnost odpravijo. Včasih organom priporoča tudi, kako naj nepravilnost ali kršitev odpravijo, ali predlaga povrnitev škode. Če varuh presodi, da predpis ali splošni akt posega v človekove pravice ali temeljne svoboščine, lahko na Ustavno sodišče Republike Slovenije vloži zahtevo za presojo ustavnosti in zakonitosti predpisov. To naredi pod pogoji, ki jih določa Zakon o ustavnem sodišču. V posamični zadevi lahko vloži tudi ustavno pritožbo.

Varuh lahko tudi da pobudo za spremembo zakonov in drugih predpisov, in sicer vladi ali državnemu zboru. Organom lahko predlaga, naj izboljšajo svoje poslovanje in odnose s strankami. Vsako leto napiše poročilo (letno poročilo), v katerem opozarja na sistemske pomanjkljivosti v predpisih in v delu državnih

organov. Vlada in državni zbor se na poročilo odzoveta s priporočili in sklepi. Varuh lahko vsakemu organu, tudi sodišču, posreduje mnenje s stališča varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ne glede na stopnjo ali vrsto postopka. Pravilno je, da lahko Varuh posreduje svoje mnenje preostalim državnim institucijam, vladi, državnemu zboru ..., vendar bi bilo dobro poznati številko, v koliko primerih so institucije odpravile pomanjkljivosti, na katere je opozoril Varuh.

Varuh sam ne more odpraviti kršitve ali nepravilnosti namesto pristojnega organa. Namesto teh organov ne more odločati niti spreminjati odločb teh organov. Varuh ne obravnava zadev, če je od kršitve minilo eno leto, če pred vložitvijo pobude niso bile izkoriščene možnosti pritožb in pravnih sredstev. Ne obravnava tudi zadev, ki potekajo pred sodiščem, razen, ko gre za neupravičeno zavlačevanje postopka ali očitne zlorabe oblasti. Varuh prav tako nima pristojnosti do zasebnikov in gospodarskih družb zasebnega sektorja.

Mislim, da bi Varuh moral imeti vsaj malo besede pri odpravljanju kršitev, sicer dobi vlogo nekoga, ki se stalno oglašča, opozarja, vendar s tem nikoli nič ne doseže. Seveda se ne strinjam s tem, da Varuh ne obravnava zadev, če je od kršitve minilo eno leto, vendar se zavedam, da bi s tem na dan prišle stare kršitve, na katere so mnogi že pozabili in bi bilo praktično nemogoče na vse te kršitve opozoriti, saj bi jih bilo ogromno. Absolutno pa se ne strinjam s tem, da Varuh nima pristojnosti do zasebnikov in gospodarskih družb zasebnega sektorja, saj se s tem daje zasebnikom nekaka imuniteta. Tudi ljudje, ki delajo v zasebnem sektorju, imajo navsezadnje popolnoma enake temeljne pravice kot vsi drugi.

Zaključek

V tem sestavku sem predstavila svoja razmišljanja, poglede in pomisleke o Varuhu človekovih pravic v Sloveniji in njegovih dolžnostih. Zavedam se, da sem pri svojih razmišljanjih zašla, saj zelo verjetno ne poznam vseh zadev, o katerih sem razmišljala in sem sklepala samo po dejstvih, ki so znana meni in sem o njih slišala. Na splošno pa se mi zdi, da je v medijih, v poročilih, veliko premalo slišati o varuhinji človekovih pravic, ne ve se, s katerimi primeri se ukvarja. Če nas te stvari ne zanimajo, o njih ne moremo nikjer izvedeti, razen če namenoma ne iščemo po internetu.

Daša – Gimnazija Poljane

Klara Kastelic, OŠ Metlika

Daši iz Gimnazije Poljane smo hvaležni za prispevek, saj v njem opozarja na nekatera vprašanja, ki jih obravnavamo še s posebno pozornostjo. Zato dovolite le kratek komentar v biltenu, več pa bomo zapisali na svojih spletnih straneh.

Varuh se morda zares ne pojavlja v medijih prav pogosto, vendar je to zaradi načina njegovega dela, ki temelji na obravnavi pobud posameznikov, manj pa na obravnavi širših vprašanj. Neprimerno (in nezakonito) bi bilo javno razkrivati konkretne okoliščine in podatke posameznikov, saj bi s tem njihove pravice še dodatno kršili. Zato se Varuh v javnosti pojavlja praviloma z opozorili na širša odprta vprašanja, ki jih ugotovi v svojih postopkih. Takšna vprašanja so zanimiva tudi za druge, in ne le za tistega, ki se je obrnil na Varuha, zato jih (brez imen in priimkov) objavljamo tudi na spletnih straneh.

Prav z biltenom, ki ga berete, želimo delo Varuha predstaviti širše, saj menimo, da objave le na spletu ne zadostujejo. V medijih pa se Varuh pojavlja vsakokrat, ko javno izrazi svoje stališče do nekega vprašanja. Menimo, da mediji kar dovolj pozornosti namenjajo človekovim pravicam in Varuhu. Prepričani pa smo, da bomo z vašim sodelovanjem, ki ga napovedujemo na zadnji strani biltena, dosegli še več tudi pri prepoznavnosti Varuha.

Tone Dolčič,
namestnik varuhinje

Otroški parlamenti

Dragi bralci in bralke!

V čast mi je, da sem lahko predsednik 21. nacionalnega otroškega parlamenta. Presenečen sem bil nad močno argumentirano razpravo, ki se je razvila v prostorih državnega parlamenta, kljub velikemu pomanjkanju časa. Kot predsednik sem moral ostati nepristranski, zato bom zdaj izkoristil priložnost in v nekaj uvodnih besedah izrazil svoja mnenja in razmišljanja.

Naš čedalje manj priljubljen svet je vse bolj odvisen od medijev in družbe. In prav zato so se mladi parlamentarci minulo leto odločili, da bo tema razprave 21. nacionalnega otroškega parlamenta (NOP) Vpliv družbe in medijev na razvoj mladostnika.

Moje mnenje in tudi mnenje mnogih kolegov je, da je naša družba pod čedalje večjim vplivom medijev. Najprej se ustavimo pri svetovnem spletu in socialnih omrežjih, ki tudi spadajo med medije. Najverjetneje se vsi strinjamo, da imata ta dva medija tudi pozitivne plati, kot sta na primer komuniciranje in ohranjanje stikov na daljavo.

Kot mladostnik pa se velikokrat vprašam tudi po slabih platih svetovnega spleta in socialnih omrežij. Velik problem teh dveh je, da nam kratita čas in zanemarjata pristne človeške, medsebojne odnose. In tej slabosti podlega večina ljudi, naj-

pogosteje pa smo žrtve mi, mladostniki. In prav zato se sprašujem, kam nas to vodi. Morda pa se v prihodnosti sploh ne bomo več znali srečevati na ulici ali kakšnem rok koncertu, ker nas bo bolj zanimalo, kdo si je spremenil prikazno sliko na facebooku in ali se je kakšna zvezdnica ponovno ločila, tokrat od svojega tretjega moža.

A težava niso le svetovni splet in socialna omrežja, ampak tudi drugi mediji, kot sta televizija in časopis. Z mojega vidika je njuna slabost ta, da sta preveč negativno naravnana. Na žalost živimo v svetu, kjer po televiziji vsak dan poslušamo o finančnih krizah, vojnah, padlih reformah in o tem, ali bo koalicija padla ali ne. Verjamem, da bi bilo za nas mnogo bolje, če bi kdaj slišali, da je neki slovenski športnik ponovno dosegel svetovni rekord ali da so odkrili zdravilo proti kakšni smrtonosni bolezni.

Velika slabost vseh medijev in nekaterih najpomembnejših institucij v naši ljubi domovini pa je, da namenjajo premalo pozornosti nam, mladim. Ob volitvah novih ministrov in predsednikov vlad padajo intervjuji kot za stavo. Ob svoji izvolitvi za predsednika otroškega parlamenta pa nisem prejel niti ene prošnje za intervju, ki bi jo z velikim veseljem sprejel. In spet se lahko vrnemo k eni izmed lanskim tem NOP-a, k diskriminaciji. Žal mi je, da mediji z mano, kot predstavnikom mladih, ne navežejo stika, saj

verjamem, da znam dovolj dobro zagovarjati stališča nas mladih in s primerno kritičnostjo opozarjati na naš obstoj.

Verjamem, da bom letos storil vse, kar je v moji moči, da bom uspešno zastopal naš parlament. Pozdravljam pa tudi svoje naslednike in jim želim čim več medijske pozornosti, saj so le mediji tisti, ki lahko naša stališča uspešno prenesejo do slovenskega ljudstva. Tema, ki smo jo s tajnim glasovanjem izbrali na zasedanju nacionalnega otroškega parlamenta je Junaki našega časa-kdo so in zakaj.

V zadnjih nekaj besedah pa se zahvaljujem ZPMS, ki je edina slovenska organizacija, ki nam je že enaindvajsetič omogočila, da lahko enkrat na leto zastopamo svoja stališča v prostorih državnega parlamenta. Vprašanje pa je, koliko naših pobud in predlogov bo naletelo na ušesa, ki bodo tudi pripravljena slišati in narediti nekaj za nas, saj je treba vedeti, da je naša usoda v njihovih rokah.

Drage bralke in bralci, pozdravljam vas in upam, da se strinjate z mojim videnjem medijev in družbe in da boste zagovarjali naša stališča, stališča otroškega parlamenta. Hvala!

Tim Muršak,
predsednik 21. nacionalnega
otroškega parlamenta Slovenije

Tim Zupančič, OŠ Metlika

Enakost za vse

/.../

Na drugi strani pa imamo današnji kapitalizem. Na trgu se dobi vsega in še več, če imaš denar, lahko kupiš, karkoli si srce zaželi, ampak seveda, če imaš denar. Denar je sveta vladar. Kaj pa, če nimaš denarja? Potem si na milost in nemilost prepuščen nemilosti farmacevtskih, naftnih in drugih mogotcev, ki po svoji volji upravljajo svet. Tudi to ni fer, se vam ne zdi?

Ničkolikokrat sem že razmišljala o tem in nešteto krat sem obupala in si malo v šali malo zares rekla: »Se bom pa preselila v deževni gozd in živela po starih plemenskih običajih, čim bolj v skladu z naravo.« Ampak ne. Ne smemo se vdati. Če bom kdaj lahko in k temu bom stremela, bom ustanovila skupino, ki bo iskala novo možnost, dokler je ne bo našla. Začela bo pri temelju vsega in to je narava. Potem pridejo na vrsto živali in njihove pravice, nato pa človeške pravice. Enakost za vse. Upajte, da nam uspe.

Iza - Gimnazija Poljane

Meni se zdita najpomembnejši pravici do življenja in do izražanja svojega mnenja. Zakaj? Vsak ima pravico povedati, kar želi in imeti tako lepo življenje, kot ga imam jaz.

Pia, Neža
OŠ Simona Jenka, Kranj

Jaz lahko svobodno izražam svoja čustva in potrebe, to je moja pravica in pravica vseh otrok.

Lara, Alen
OŠ Simona Jenka, Kranj

Pomembno se mi zdi, da lahko vsak pove, kaj bi naredil pri določeni stvari, da izrazi svoje mnenje.

Ema, Aco, Petrit
OŠ Simona Jenka, Kranj

Danes mnogi mlade oziroma najstnike vidijo kot mladino brez iniciative, načrtov, prihodnosti, vidijo jih kot problematike, ki se vdajajo alkoholu in prepovedanim substancam. Večina ne prisluhne njihovega mnenju, idejam, češ kaj pa oni vedo, vendar bi resnica mnoge presenetila.

Danes, ko toliko govorimo o človekovih pravicah in kršenju teh, se kot sedemnajstletnica vprašam, kdaj in kako smo prispeli do te točke, da število kršenja človekovih pravic iz leta v leto narašča. S tem predvsem mislim na otroke, katerih glas ne seže daleč.

/.../

Jasmina – Gimnazija Poljane

Aktivno sodelovanje in soodločanje dijakov

Že leta 1948 je Generalna skupščina razglasila Splošno deklaracijo človekovih pravic. V Sloveniji pa so človekove pravice in temeljne svoboščine zapisane v Ustavi RS, ki vsebuje celovito in popolno ureditev človekovih pravic in svoboščin. V nekaterih delih je naša ustava celo preseгла standarde, ki se uveljavljajo v mednarodnih aktih. Zavedati pa se je treba, da se pravice enega končajo tam, kjer se začnejo pravice drugega.

Poseben vidik človekovih pravic zavzemajo dijakove pravice, ki so še dodatno opredeljene. Te pravice so zapisane v Deklaraciji dijakovih pravic, ki jo je leta 2006 v Ohridu sprejela evropska zveza nacionalnih dijaških organizacij OBESSU. Pravice dijakov so v Sloveniji v večini primerov zakonsko urejene. Urejajo jih trije zakoni in več pravilnikov, najpomembnejši so:

- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja,
- Zakon o gimnazijah,
- Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju,
- Pravilnik o šolskem redu v srednjih šolah,
- Pravilnik o ocenjevanju znanja v srednjih šolah,
- Pravilnik o prilagajanju šolskih obveznosti.

V Sloveniji dijakove pravice zastopa Dijaška organizacija Slovenije (DOS). Ta združuje vse slovenske dijakinje in dijake ter se zavzema za njihove interese in za uresničitev teh interesov. V okviru DOS deluje poseben organ, katerega edini namen in cilj sta varovanje dijakovih pravic in izboljševanje dijaškega statusa v državni, socialni in izobraževalni politiki. Ta organ je varuh dijakovih pravic. Za kakršna koli vprašanja,

povezana z učnim in izobraževalnim procesom ali pravicami ter težavami v okviru šole, je varuh dijakovih pravic na voljo vsak dan v tednu.

V Dijaški organizaciji Slovenije med najpomembnejše dijaške pravice štejemo pravico do svobode izražanja in upoštevanja mnenja dijakov. To pravico opredeljujeta 12. in 13. člen Konvencije o otrokovih pravicah, v dijaškem življenju pa ga dopolnjujeta 31. člen Zakona o gimnazijah in 61. člen Zakona o poklicnem in strokovnem izobraževanju, ki sta enaka ter dijakinjam in dijakom zagotavljata pravico do združevanja in organiziranja v skupnosti dijakov. To pravico podeljujeta zakona, ki sta po pravni hierarhiji močnejša od vseh šolskih pravilnikov in mnenj ravnateljev. Ravnatelj bi tako s prepovedjo skupnosti dijakov na posamezni šoli kršil zakon in s tem tudi pravico dijakov.

Pravno veljavo pa skupnost dijakov dobi s 1. členom Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI-H). Ta opredeljuje najvišji organ šole in svet šole ter določa, da morata poleg predstavnikov ustanovitelja, predstavnikov delavcev in predstavnikov staršev v svetu šole sedeti še dva dijaka. Dijaka sta izvoljena predstavnika vseh dijakov šole in sta tako glas dijakov pri odločanju o vseh šolskih vprašanjih ter sta na vsaki šoli posebej nosilca 12. in 13. člena Konvencije o otrokovih pravicah.

V času politične krize tudi dijaki spremljamo včasih nerazumne in neutemeljene odločitve naših predstavnikov v državnem zboru. V tem primeru se dijaki lahko sklicujemo na 6. člen Pravilnika o šolskem redu v srednjih šolah, ki natančno določa, kdaj in s kakšno pravico

lahko Dijaška organizacija Slovenije na pobudo dijakov organizira prekinitve pouka ali drugo obliko protesta.

Menim, da je izmed vsega najpomembnejše sodelovanje in zainteresiranost dijakov za aktivno sodelovanje in soodločanje tako na šolski kot državni ravni. Gre predvsem za državnozbornske volitve, in pozivam polnoletne dijake, naj se volitev udeležijo v čim večjem številu in tako pokažejo, da niso le sence svojih staršev, ampak so samostojne odrasle osebe, katerih mišljenje in poglede moramo jemati resno. Nikakor pa ne smemo pozabiti na pomen aktivnega sodelovanja že v osnovnih šolah, tudi na tej ravni namreč obstajajo šolske skupnosti, ki pod okriljem mentorja šolskemu svetu podajajo predloge.

Namen vseh šolskih, dijaških in študentskih skupnosti ter organizacij namreč ni nasprotovati vsem odločitvam sveta šole in predstavnikom vlade, ampak predstaviti poglede učencev, dijakov in študentov ter tako pripomoči k ustvarjanju boljšega ter kakovostnejšega sistema izobraževanja in vzgoje v korist vseh državljanov in državljanov Republike Slovenije.

Dijaki se lahko obrnejo na varuha dijakovih pravic po e-pošti: varuh@dijaska.org ali po telefonu: 051 24 77 77.

Mitja Lešnik,
predsednik
Dijaške organizacije Slovenije
www.dijaska.org
info@dijaska.org

Mladi nismo zgolj pomanjšani odrasli ali nekaj majhnega, ampak smo odraščajoča človeška bitja s svojimi posebnimi potrebami od trenutka, ko se rodimo in med odraščanjem soustvarjamo družbo.

Saša - Gimnazija Poljane

Omejitev pravice otrok in mladostnikov do zbiranja in združevanja

Šola mora v okviru svoje socialne funkcije preprečiti udeležbo mladoletnikov na demonstracijah, na katerih se z gotovostjo pričakuje hudi izgredi in bi mladoletniku grozila VELIKA ŠKODA ALI CELO SMRTNA NEVARNOST. Šola mora zaradi osnovnega varstva mladoletnika udeležbo na tovrstnih demonstracijah zavrniti, čeprav bi zanjo morda celo prosili starši. Telesna nedotakljivost in življenje mladoletnika sta gotovo pomembnejši vrednoti kot svoboda zbiranja.

V drugih primerih, v katerih se ne pričakuje ogrožanje življenja učencev oziroma mladoletnih dijakov, pa mora vsaj v slovenskih pravnih okvirih šola omogočiti udeležbo na demonstracijah vsakomur, za kogar tako želijo starši v okviru tako imenovanega nenapovedanega izostanka od pouka brez navedbe razloga ali če to izrecno dovoli Ministrstvo za šolstvo in šport (državno organizirane demonstracije zoper ksenofobijo, rasizem, pedofilijo, onesnaževanje okolja).

(povzeto iz publikacije Novak B., Šola in otrokove pravice, 2004, Ljubljana: Cankarjeva založba, str. 277)

Adrian Pogorevc, OŠ Veržej Enota DOM

Vabilo k sodelovanju

Pri Varuhu človekovih pravic RS (Varuh) ugotavljamo, da je v Republiki Sloveniji področje otrokovih pravic s predpisi kar dobro urejeno, slabša pa je praksa njihovega uveljavljanja. Menimo, da ste otroci (ne pozabite: otroci ste vsi do 18. leta starosti) premalo vključeni v pripravo in izvajanje predpisov o otrokovih pravicah. Zato vas želimo spodbuditi, da svojo pravico do svobode izražanja tudi dejansko uveljavite. Ne le v medsebojnih pogovorih, temveč tudi tam, kjer vas do zdaj ni bilo slišati ali je bil vaš glas preslišan.

Ena od možnosti, ki jo imate na razpolago za tovrstno sporazumevanje že od leta 1990, je otroški parlament, namenjen osnovnošolcem. Pri Varuhu vsako leto spremljamo delo otroškega parlamenta in na nekaterih zasedanjih tudi sodelujemo, varuhinja in njen namestnik pa se vsa ko leto udeležita tudi sklepnega zasedanja nacionalnega otroškega parlamenta v prostorih državnega zbora. Razprave so vedno vsebinsko bogate in kažejo veliko zrelost, odgovornost in medsebojno spoštovanje mladih parlamentarcev. Teme vsakoletnega otroškega parlamenta izbirate otroci sami. Morda bi prihodnji parlamenti lahko obravnavali tudi katero od tem, na katere opozarjamo pri Varuhu.

Želimo vzpostaviti tudi neposreden stik s posameznimi razredi ali skupinami, tako v osnovnih kot v srednjih šolah, ki bi jih takšno sodelovanje zanimalo. Gre za bolj poglobljene pogovore oziroma razprave o vprašanih, ki vas resnično zanimajo. Tako bi lahko organizirali pogovor o nasilju v šoli, ali pa bi vas Varuh prosil za mnenje o predlaganih rešitvah v novem predpisu. Lahko bi skupaj ugotavljali, kako varovati okolje ali izboljšati vsakodnevno življenje za tiste, ki živijo v pomanjkanju oziroma če imajo druge težave.

Če vas sodelovanje z nami zanima, se o tem najprej pogovorite med seboj, nato pa še z učiteljem ali učiteljico, ki bi lahko bil vaš mentor oziroma mentorica. Prijave bomo zbirali do konca januarja 2012. Mlade sodelavce in sodelavke želimo pridobiti iz celotne Slovenije, tako osnovnošolce kot dijake. V prijavi navedite ime razreda ali skupine (npr. 8. D, šolski otroški parlament, krožek ...), naslov šole, ime in priimek mentorice ali mentorja (za dijaške skupnosti to ni potrebno) in seveda najpomembnejše – čim bolj podrobna vprašanja, ki vas zanimajo ali o katerih bi želeli razpravljati z Varuhom. Dodajte še e-naslov za dopisovanje. Če ste na temo otrokovih pravic že kaj ustvarili (likovna dela, besedila, druge izdelke), bomo veseli tudi teh. Z vašim dovoljenjem jih bomo objavili na spletni strani www.pravice-otrok.si.

Prepričana sem, da bodo vaše misli, mnenja in kritične pripombe resnično prispevale k temu, da bo Varuhovo delo še bolj usmerjeno v koristi otrok, zato se že vnaprej veselimo vašega odziva in plodnega sodelovanja.

**Dr. Zdenka Čebašek-Travnik, dr. med.,
varuhinja človekovih pravic**

Tone Pavček

NAŠE PRAVICE

Pravica pravic je pravica živeti,
biti otrok, za srečo rojen,
tata in mamo ob sebi imeti
in jima padati veselo v objem.

Lepa pravica je teči po trati
in ne biti kot trava teptan,
učiti se brati in biti med brati
enakovreden in spoštovan.

Rasti kot rastejo jelke in bori,
poslušati pesmi, ne pokov granat,
in potem enkrat ob majniški zori
reči nekemu: Imam te rad!

In še: biti duša v svetu brez duše,
majhna svetloba sredi velike teme,
ali vsaj kaplja v obdobju suše,
ne biti nihče, a otrok, ki je vse.

Avtorica slike: Paula Malus, OŠ Bizeljsko

VARUH, Brezplačni bilten Varuha človekovih pravic Republike Slovenije številka 16, november 2011

Izdajatelj: Varuh človekovih pravic Republike Slovenije

Pri pripravi biltena so sodelovali: dr. Zdenka Čebašek Travnik, Tone Dolčič, mag. Martina Jenkole, Liana Kalčina, Nataša Kuzmič, Brigita Urh, Lan Vošnjak.

Prispevke za Bilten so prispevali učenci in dijaki iz naslednjih šol:

Literarna dela

Gimnazija Poljane, Ljubljana – mentor dr. Stanislav Andolšek
OŠ Solkan – mentor Boštjan Mugerli
OŠ Simona Jenka, Kranj – mentorici Irena Oman in Vilma Cunk
OŠ Škofja Loka – Mesto – mentorica Tatjana Jereb Miklavčič
OŠ Antona Globočnika, Postojna – mentorica Romana Harmel
OŠ Dobje pri Planini – mentorica Tina Zendzianowsky – Čavš
OŠ Toneta Okrogarja, Zagorje ob Savi – mentorica Melanija Majdič Zupančič
OŠ Antona Globočnika, Postojna – mentorica Romana Harmel
OŠ Rečica ob Savinji – mentorica Zvonka Kladnik

Likovna dela

OŠ Verzej Enota DOM – mentorji: Marijan Šadl in Lidija Košar in nagrajena likovna dela Natečaja Evropa v šoli 2010/2011
»Prostovoljstvo – Voljan pomagati« iz
OŠ Mihe Pintarja – Toleda, Velenje – mentor Robert Klančnik
OŠ Metlika – mentorica Duška Vlašič
OŠ Bizeljsko – mentorica Lidija Balon

Vseh prispevkov nam ni uspelo objaviti v Biltenu. Iz nekaterih smo objavili le izbrane misli. Vsi prispevki bodo v celoti objavljeni na spletnih straneh Varuha: www.pravice-otrok.si

Fotografije: na naslovni strani Nataša Kuzmič, na zadni strani Višja strokovna šola Sežana, smer fotografija

Urednica: Liana Kalčina

Lektorica: Nataša Purkat

Korektor: Jože Marovt

Oblikovanje: Janja Štrukelj, Cobit, d. o. o.

Tisk: Tiskarna Schwarz, d. o. o.

Naklada: 10.000 izvodov

informacije

Varuh človekovih pravic RS
Dunajska cesta 56, 1109 Ljubljana
E-naslov: info@varuh-rs.si
www.varuh-rs.si

Telefon: + 386 1475 00 50
Brezplačni telefon: 080 15 30
Faks: + 386 1475 00 40

ISSN 1581-8039

Bilten je objavljen na spletnih straneh Varuha človekovih pravic Republike Slovenije: www.varuh-rs.si